

KÄRU PÕHIKOOI ÕPPEKAVA

AINEKAVAD

8. KLASS

EESTI KEEL

<p>ÕPPESISU (õppeainet kirjeldav)</p>	<p>Kirjandustekstide valik</p> <p>Loetavad ja tundides käsitletavat kirjanduse eri liike ja žanreid esindavad tekstid valitakse väliskirjanike loomingust. Teemavaldkonnad on määratud, arvestades õppekava alusväärtusi, õppe- ja kasvatuseesmäärke, kirjanduse kui kunstiliigi eripära ja sellega seonduvaid üldpädevusi (sotsiaalne, väärtus- ja enesemääratluspädevus) ning läbivaid teemasid. Tundides käsitletavat ja terviklikult loetavat kirjandusteoseid valitakse arvestusega, et esindatud oleksid kõik järgmised teemavaldkonnad.</p> <p>Väärtused ja kõlblus: enesehinnang, eneseväarikus, ausus enese ja teiste vastu, iseenda ja teiste vajadused ning huvid, kirjutatud ja kirjutamata seadused, arusaamine heast ja halvast, õiglus ja ebaõiglus, kiiduväärne ja taunitav, erinevus teistest, eesmärgid, eneseotsingud, minu hobid ja huvid, minu tervis ja tulevik, õnnelik olemine, minu tugevad ja nõrgad küljed, rikkuse ja vaesuse probleemid jms.</p> <p>Kodus ja koolis: perekond, kodu turvalisus, vägivald kodus, kodu toetav jõud, armastus oma kodu ja koduste vastu, suhted vanemate ja kasuvanematega, eri põlvkondade ühised ja erinevad tõekspidamised, suhted õdede ja vendade jt lähisugulastega, suhted eakaaslastega, suhted õpetajatega, poiste ja tüdrukute suhted, esimene armastus, ühised väärtused, kohustused ja vastutus, koostegutsemine ja üksiolek, üksiolek ja hirmud, erinevad kooliprobleemid, vägivald koolis, abivajaja ning aitaja, sallivus teistsuguste inimeste suhtes, mina grupi liikmena, liidriks olek, nohiklikkus ja tõrjutus, piir oma ja võõra vahel ning lubatu ja lubamatu vahel jms.</p> <p>Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus: kultuuride mitmekesisus, elu erinevates kultuurides, rahvuskultuur, regionaalne, professionaalne, klassi-, noorte- jms kultuur, sallivus erinevate kultuurinähtuste suhtes.</p> <p>Mängiv inimene: teatri võlumaailm, mängulisus elus ja loomingus, leidlik probleemide lahendamine, loova mõtteviisi rakendamine, iluelamused, loominguline koostöö, mängu ja elu piirid, mängult ja päriselt, põhjendatud ja põhjendamata riskid, riskeerimisjulgus, mõtlemisvabadus ja mõtlemiskohustus jms.</p> <p>Kodanikuühiskond ja rahvussuhted: mina Eesti ühiskonna liikmena, suhe keelesse, murdekeele omapära, kangelaslikkus, rahvusidentiteet, suhted teiste rahvaste esindajatega, eestlaste ja venelaste suhted, rassismiprobleemid, teistsuguste kultuuride austamine jms.</p> <p>Teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon: avastamisrõõm ja õppimiskogemused, tänapäevased teabeotsimis- ja teabeedastamisvõimalused, internet kui silmaringi avardaja ja infoallikas, internet kui ohuallikas, keeleline mõjutamine, käitumine suhtlusportaalides, infoteadlik inimene.</p> <p>Terviklikult käsitletavat teosed valib õpetaja vastavalt klassile: August Kitzberg „Libahunt”, Diana Leesalu „Mängult on päriselt”, Aidi Vallik „Kuidas elad, Ann?” või „Mis teha, Ann?” või „Mis sinuga juhtus, Ann?”, Paulo Coelho „Alkeemik”, Daniel Defoe „Robinson Crusoe”, William Golding „Kärbeste jumal”, Erich Maria Remarque „Läänerindel muutuseta”, Antoine de Saint-Exupéry „Väike prints”, Jerome</p>
---	--

	<p>David Salinger „Kuristik rukkis”, üks Terry Pratchetti või muu fantaasiakirjanduse teos omal valikul, üks Agatha Christie’i või Arthur Conan Doyle’i romaan omal valikul; vähemalt üks uudisproosateos omal valikul, üks vabalt valitud luulekogu. Õpilane loeb igal õppeaastal läbi vähemalt kuus eakohast erinevasse žanri kuuluvat väärtkirjandusteost (raamatut).</p> <p>Rahvaluule tekstivalik.</p> <p>Eri liiki muistendid ja muinasjutud. Koha- ja ajaloolised muistendid, usundilised muistendid.</p> <p>Piiblilood, erinevate rahvaste müüdid.</p> <p>Põhjalikumalt käsitletavat autorid</p> <p>Sissevaateid A Dumas, V Hugo, A Puškini, J F Cooperi, C Dickens, A de Saint Exupery, T Prachetti, A Christie, A Kitzbergi loomingulukku.</p> <p>Ülevaade eesti luulest.</p>
<p>PÕHIMÕISTED (uued mõisted, mida käsitletakse aines)</p>	<p>Eepika, lüürika, draamatika, eepos, romaan, jutustus, novell, ballaad,, valm, sonett, haiku, vabavärss, tragöödia, komöödia, realism, romantism</p>
<p>OODATAVAD ÕPITULEMUSED (mida õpilane peab teadma, oskama, suutma õppeaasta lõpuks)</p>	<p>Õpilane</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) on lugenud eakohast erizhanrilist väärtkirjandust, kujundanud selle kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning arendanud lugejaoskusi; 2) väärtustab kirjandust kui oma rahvuskultuuri olulist osa ja eri rahvaste kultuuri tutvustajat; 3) tõlgendab, analüüsib ning mõistab kirjandusteost kui erinevate lugude ja inimsuhete, elamuste ja väärtuste allikat ning erinevate seisukohtade peegeldajat; 4) mõistab ja aktsepteerib teose lugemisel tekkivate seisukohtade paljust, väärtustab erinevaid ideid ja kujutamisi viise; 5) väljendab end korrektselt suuliselt ja kirjalikult, jutustab kokkuvõtvalt teoses toimunust, arutleb teoses kujutatut üle ning kirjutab eriliigilisi omaloomingulisi töid; 6) kasutab vajaliku teabe hankimiseks eri allikaid, nii teatmeteoseid kui ka internetti. <p>Lugemine</p> <p>Õpilane</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) on läbi lugenud vähemalt kuus eakohast eri žanrisse kuuluvat väärtkirjandusteost (raamatut); 2) loeb kirjandusteksti latusalt ja mõtestatult ning väärtustab lugemist; 3) tutvustab loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit ning võrdleb teost mõne teise teosega. <p>Jutustamine</p> <p>Õpilane jutustab kokkuvõtvalt loetud teosest, järgides teksti sisu ja kompositsiooni, analüüsib ja tõlgendab teksti.</p> <p>Teose/loo kui terviku mõistmist toetavad tegevused</p> <p>Õpilane</p>

	<p>1) vastab teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele;</p> <p>2) kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ning tsitaate;</p> <p>3) kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määrab teose olulisemad sündmused ning arutleb põhjuse-tagajärje seoste üle;</p> <p>4) kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste suhteid, võrdleb ja hindab tegelasi, lähtudes humanistlikest ning demokraatlikest väärtustest;</p> <p>5) arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust;</p> <p>6) leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema, probleemi ja peamõtte ning kirjutab teksti põhjal kokkuvõtte;</p> <p>7) otsib teavet tundmatute sõnade kohta ning teeb endale selgeks nende tähenduse.</p> <p>Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine</p> <p>Õpilane</p> <p>1) tunneb ära ja kasutab tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, võrdlusi ja algriimi;</p> <p>2) selgitab õpitud vanasõnade, kõnekäändude ja mõistatuste kujundlikkust ning tähendust;</p> <p>3) mõtestab luuletuse tähendust iseenda elamustele, kogemustele ja väärtustele tuginedes.</p> <p>Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine</p> <p>Õpilane</p> <p>1) eristab tekstinäidete põhjal rahvaluule lühivorme (kõnekäänd, vanasõna, mõistatus), rahvalaulu (regilaul ja riimiline rahvalaul) ja rahvajutu (muinasjutt, muistend) liike ning nimetab nende tunnuseid;</p> <p>2) seletab oma sõnadega eepika, lüürika, draamatika, eepose, romaani, jutustuse, novelli, ballaadi, valmi, haiku, vabavärsi, soneti, komöödia ja tragöödia olemust.</p> <p>4. Esitamine</p> <p>Õpilane</p> <p>1) esitab peast luule-, proosa- või draamateksti, jälgides esituse ladusust, selgust ning tekstitäpsust;</p> <p>2) koostab ja esitab kirjandusteost tutvustava ettekande.</p> <p>5. Omalooming</p> <p>Õpilane</p> <p>1) kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljö kirjeldus) või jutustava (muinasjutt või muistend) teksti;</p> <p>2) kirjutab kirjandusteose põhjal arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete ja oma arvamuse järgi ning jälgides teksti sisu arusaadavust, stiili sobivust, korrektset vormistust ja õigekirja.</p>
<p>ÕPPETEGEVUSED (kuidas saavutatakse õpitulemused)</p>	<p>. Õppetegevus</p> <p>1. Lugemine</p> <p>Lugemise iseseisev eesmärgistamine. Kiire ja aeglane lugemine, ülelibisev</p>

ja süvenenud lugemine. Eesmärgistatud ülelugemine. Erinevate lugemistehnikate valdamine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine.

Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. Lugemisrõõm. Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.

2. Jutustamine

Tekstilähedane jutustamine märksõnade toel. Loo jutustamine: jutustamine teksti kompositsioonist lähtuvalt, jutustades tegevuse aja ja koha muutmine, uute tegelaste ja sündmuste ja/või erinevat liiki lõppude lisamine, eri vaatepunktist jutustamine, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi. Teose lugemise ajal ja/või järel tekkinud kujutluspildist jutustamine. Tutvumine elektroonilise meedia (raadio, televisiooni, interneti) erinevate jutustamisviisidega.

3. Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Teose mõistmist toetavad tegevused

Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, fantaasia-, analüüsi- ja hindamisküsimused.

Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnadega või oma arvamusega, toetumata tekstile.

Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Kokkuvõtte kirjutamine. Konspekti koostamine.

Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ning sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ning tekstinäidete varal. Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ning valiku põhjendamine.

Probleemi olemusepõhjuse-tagajärje-lahenduse seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine.

Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.

Teose/loo kui terviku mõistmine

Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Muutuv ja muutumatu tegelane. Teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine. Lihtne ja keeruline tegelane.

Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega ning ümbritseva maailmaga. Tegelase sisekonflikti äratundmine. Tegelastevahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine ning suhete analüüs.

Tegelaste tegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste analüüsimine. Tegelasrühmade vaheline konflikt ja konflikti gradatsioon.

Erinevate teoste peategelaste võrdlemine. Kirjanduslik tegelane ja selle prototüüp. Kirjanduse tüüptegelasi. Fantaasiakirjanduse ning naljandite tüüptegelasi.

Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljöö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine. Sündmuste põhjuse-tagajärje seoste leidmine. Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatute seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese

leidmine teosest. Eesti aja- ja kultuuriloo seostamine. Teksti aja- või kultuuriloolise tähenduse uurimine.

Tekstist filmilike episoodide leidmine. Filmi ja kirjandusteose võrdlemine. Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse, retoorilise küsimuse ja hüüatuse, ellipsi ning inversiooni tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine. Allegooria ning allteksti mõistmine.

Piltluule kui piltkujundi tõlgendamine. Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine.

Luuleteksti tõlgendamine. Autori keelekasutuse omapära leidmine. Teose stiililise eripära kirjeldamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.

Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine

Teksti kompositsioonelemendid: sissejuhatus, sõlmitus, teemaarendus, kulminatsioon, lõpplahendus. Muutuv ja muutumatu tegelane. Prototüüp. Müüdi tunnused. Usundilise muistendi tunnused.

Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika ning dramaatika tunnused. Eepose, romaani (erinevad liigid), jutustuse, novelli ja miniatuuri tunnused.

Seiklus-, ulme- ja detektiivromaani tunnused.

Komöödia, tragöödia ning draama tunnused. Lavastus. Dramaatika mõisted: monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark, repliik. Intriigi olemus. Kirjandusteose dramatiseering.

Filmikunsti väljendusvahendid: pilt ja sõna, kaader filmis. Kirjandusteose ekraniseering.

Arvustuse olemus.

4. Esitamine

Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida). Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus; esitamiseks kohase sõnavara, tempo ning hääletugevuse valimine; korrektne kehahoid, hingamine ja diktsioon. Silmside hoidmine kuulaja ning vaatajaga. Miimika ja žestikulatsiooni jälgimine.

Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele, kasutades illustreerivaid katkendeid. Teost tutvustava ettekande koostamine ning esitamine.

Luuleteksti esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialoogi või monoloogina).

Draamateksti esitamine ositi. Instseneeringu esitamine.

5. Omalooming

Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid:

- 1) seiklusjutu, piltluuletuse, kirja ühelt tegelaselt teisele, tegelasele tegevusjuhendi, tekstis toimunud sündmuste eelloo, loo muudetud vaatepunktiga, puänteeritud loo, erinevate teoste peategelaste võrdluse, vaadatud filmi põhjal ühelauselise või pikema kokkuvõtte või soovituselise või muud sellist;
- 2) ulme- või detektiivjutu, näidendi, proosa- või luuleteksti dramatiseeringu, tegelase monoloogi, tegelase eluloo, muudetud žanris teksti (nt luuletuse põhjal kuulutuse, uudisest jutustuse), minavormis loo, detailidega laiendatud loo, võrdluste- ja metafooriderikka teksti, ühest ja samast sündmusest traagilise ning koomilise loo, kirja teose autorile, teostest valitud ja kommenteeritud tsitaatide kogumiku, tsitaadi (moto) alusel kirjandi, kirjandusteose arvustuse, tegelase seletuskirja või muud

	<p>sellist;</p> <p>3) tegelase iseloomustuse või eluloo, tegelaste juhtlaused, teise ajastusse paigutatud tegevustikuga loo, miljöö kirjelduse, kirjandusteose probleemidest lähtuva arutluse, alustekstile sisulise vastandteksti, teatrietenduse, filmi- või kirjandusteose arvustuse või muud sellist;</p> <p>4) teemamapi või lühiuurimuse tänapäeva kultuurinähtuste või kultuurilooliste isikute kohta.</p>
<p>LÕIMING TEISTE AINETEGA (tegevused ja näited)</p>	<p>Ainevaldkonna õppeained toetavad teiste valdkonnapädevuste saavutamist, sest keele- ja kirjandustundides arendavad õpilased oma suulist ja kirjalikku väljendusoskust ning suhtlusoskust, õpivad lugema ja mõistma eri liiki tekste, sh teabe- ja tarbetekste, arendavad kirjandustekste lugedes oma sõnavara ning avardavad maailmapilti</p> <p>Väliskirjanduse autorite ja teostega tutvumine tekitab huvi võõrkeelte õppimise vastu, õpitavas võõrkeeles kirjutavate autorite teoste lugemine ja arutamine süvendab huvi õpitava keele maa, selle kultuuri ning kirjanduse originaalkeeles lugemise vastu.</p> <p>Loodusalased tekstid eesti keele õppekirjanduses ning loetavas ilukirjanduses aitavad loodust tundma õppida ja väärtustada. Loodusainetes omandatud sõnavara ning teadmised soodustavad omakorda kirjandusteoste looduskirjelduste mõistmist, kujutluspiltide teket ja emotsionaalset mõju lugejale.</p> <p>Sotsiaalainete õpet toetab ainevaldkond mitmel moel. Ilukirjandusteoste lugemine ja analüüs toetavad maailmapildi kujunemist, ajaloosündmuste ja arengu mõistmist ning ühiskonnaelus ja inimsuhetes orienteerumist. Kirjandustekste valides ja käsitledes peetakse silmas ühiskonnaelus olulisi valdkondi: väärtused ja kõlblus; suhted kodus ja koolis; omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus; kodanikuühiskond ja rahvussuhted. Samaaegu toetavad sotsiaallaineid õppides omandatud teadmised ajaloost, ühiskonna arengust ja toimimisest ning inimesest kirjandusteostes kajastatud ühiskonnaelu probleemide ja inimsuhete mõistmist.</p> <p>Kunstiainete õpet toetab eeskätt kirjanduse kui kunstiaine õppimine. Kirjandusteose analüüs seostatuna illustratsioonide vaatlusega soodustab kunsti väljendusvahendite eripära mõistmist.</p> <p>Kirjandusteose käsitlemine illustreerimine vastava ajastu muusikaga soodustab arusaamist muusika emotsionaalsest mõjust ning kunstilistest väljendusvahenditest. Kirjanduse ja muusikaõpetuse ühisosa on (rahva)laul, selle tekst ja esitamine, mis eeldab aineõpetajate koostööd.</p>
<p>ÕPPEMATERJAL</p>	<p>Veronika Kivisilla, Priit Rataspepp, Jürgen Rooste „Labürint II“</p>

HINDAMINE	Õpilasi hinnatakse vastavalt kooli hindamisjuhendile.
-----------	---

MATEMAATIKA

Õppenädalas 4 tundi, õppeaastas 140 tundi

1. Hulkliikmed

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) korrastab üks- ja hulkliikmeid, liidab, lahutab ning korrutab üks- ja hulkliikmeid ning jagab üksliikmeid ja hulkliiget üksliikmega;
- 2) tegurdab hulkliikmeid (toob sulgude ette, kasutab abivalemeid);
- 3) taandab algebralisi murde;

Pädevused.

- 1) matemaatikapädevus – suutlikkus kasutada matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid erinevaid ülesandeid lahendades kõigis elu- ja tegevusvaldkondades;
- 2) õpipädevus – suutlikkus organiseerida õppekeskkonda ja hankida õppimiseks vajaminevat teavet; planeerida õppimist ning seda plaani järgida; kasutada õpitut, sealhulgas õpioskusi ja -strateegiaid, erinevates kontekstides ning probleeme lahendades; analüüsida enda teadmisi ja oskusi, tugevusi ja nõrkusi ning selle põhjal edasiõppimise vajadust;
- 3) suhtluspädevus – suutlikkus ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada, arvestades olukordi ja suhtluspartnereid, oma seisukohti esitada ja põhjendada; lugeda ning mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust ning väljendusrikast keelt;
- 4) enesemääratluspädevus – suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; järgida terveid eluviise; lahendada iseendaga, oma vaimse ja füüsilise tervisega seonduvaid ning inimsuhetes tekkivaid probleeme.

Teemad	Taotletavad õpitulemused	Tundi de arv	Lõimingud
Hulkliige.	<ul style="list-style-type: none"> • teab mõisteid hulkliige, kaksliige, kolmliige ja nende kordajad; • korrastab hulkliikmeid; • arvutab hulkliikme väärtuse; 	5	
Hulkliikmete liitmine ja lahutamine.	<ul style="list-style-type: none"> • liidab ja lahutab hulkliikmeid, kasutab sulgude avamise reeglit; 	2	
Hulkliikme korrutamine ja jagamine üksliikmega.	<ul style="list-style-type: none"> • korrutab ja jagab hulkliikme üksliikmega; 	5	
Hulkliikme tegurdamine ühise teguri sulgudest väljatoomisega.	<ul style="list-style-type: none"> • toob teguri sulgudest välja; 	2	
Kaksliikmete korrutamine. Kahe üksliikme summa ja vahe korrutis. Kaksliikme ruut.	<ul style="list-style-type: none"> • korrutab kaksliikmeid [Näiteks: $(a+b)(c+d) = ac+ad+bc+bd$; • leiab kahe üksliikme summa ja vahe korrutise $(a+b)(a-b)=a^2-b^2$; • leiab kaksliikme ruudu $(a+b)^2 = a^2+2ab+b^2$; $(a-b)^2 = a^2-2ab+b^2$; 	10	
Hulkliikmete korrutamine.	<ul style="list-style-type: none"> • korrutab hulkliikmeid; 	3	
Hulkliikme tegurdamine valemite kasutamisega.	<ul style="list-style-type: none"> • tegurdab avaldist kasutades ruutude vahe ning summa ja vahe ruudu valemeid; 	5	
Algebraalse avaldise lihtsustamine.	<ul style="list-style-type: none"> • teisendab ja lihtsustab algebralisi avaldise. 	3	

2. Kahe tundmatuga lineaarvõrradisüsteem

Õpitulemused

Õpilane:

1) lahendab lineaarvõrrandisüsteeme ning kasutab arvutit lineaarvõrrandisüsteemegraafiliselt lahendades;

2) lahendab tekstülesandeid võrrandite ja võrrandisüsteemide abil.

Pädevused.

1) matemaatikapädevus – suutlikkus kasutada matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid erinevaid ülesandeid lahendades kõigis elu- ja tegevusvaldkondades;

2) õpipädevus – suutlikkus organiseerida õppekeskkonda ja hankida õppimiseks vajaminevat teavet; planeerida õppimist ning seda plaani järgida; kasutada õpitut, sealhulgas õpioskusi ja -strateegiaid, erinevates kontekstides ning probleeme lahendades; analüüsida enda teadmisi ja oskusi, tugevusi ja nõrkusi ning selle põhjal edasiõppimise vajadust;

3) suhtluspädevus – suutlikkus ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada, arvestades olukordi ja suhtluspartnereid, oma seisukohti esitada ja põhjendada; lugeda ning mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust ning väljendusrikast keelt;

4) enesemääratluspädevus – suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; järgida terveid eluviise; lahendada iseendaga, oma vaimse ja füüsilise tervisega seonduvaid ning inimsuhetes tekkivaid probleeme.

Teemad	Taotletavad õpitulemused	Tundi de arv	Lõimingud
Lineaarvõrrandi lahendamine. Kahe tundmatuga lineaarvõrrandi graafiline esitus.	<ul style="list-style-type: none">• kahe tundmatuga lineaarvõrrand kui sirge võrrand;• kahe tundmatuga lineaarvõrrandi lahendid, nende leidmine arvutamisel ja graafikult;	5	
Kahe tundmatuga lineaarvõrrandisüsteemi lahendamine graafiliselt.	<ul style="list-style-type: none">• lahendab kahe tundmatuga lineaarvõrrandisüsteemi graafiliselt (nii käsitsi kui ka arvuti abil);	3	

Liitmisvõte.	<ul style="list-style-type: none"> lahendab kahe tundmatuga lineaarvõrrandisüsteemi liitmisvõttega; 	3	
Asendusvõte.	<ul style="list-style-type: none"> lahendab kahe tundmatuga lineaarvõrrandisüsteemi asendusvõttega; 	3	
Lihtsamate, sh igapäevaeluga seonduvate tekstülesannete lahendamine kahe tundmatuga lineaarvõrrandisüsteemi abil.	<ul style="list-style-type: none"> lahendab lihtsamaid tekstülesandeid kahe tundmatuga lineaarvõrrandisüsteemi abil. 	6	

3. Geomeetrilised kujundid Õpitulemused

Õpilane:

- 1) joonestab ning konstrueerib (käsitsi ja arvutiga) tasandilisi kujundeid etteantud elementide järgi;
- 2) arvutab kujundite joonelemendid, ümbermõõdu, pindala ja ruumala;
- 3) defineerib kujundeid, kolmnurga ja trapetsi kesklõiku, kolmnurga mediaani, kolmnurga ümber- ja siseringjoont ning kesk- ja piirdenurka;
- 4) kirjeldab kujundite omadusi ning klassifitseerib kujundeid ühiste omaduste põhjal;
- 5) selgitab teoreemi, eelduse, väite ja tõestuse tähendust;
- 6) selgitab mõne teoreemi tõestuskäiku;
- 7) lahendab geomeetrilise sisuga probleemülesandeid;
- 8) kasutab kolmnurkade ja hulknurkade sarnasust probleemülesandeid lahendades;
- 9) kasutab olemasolevaid arvutiprogramme seaduspärasusi avastades ja hüpoteese püstitades.

Pädevused.

- 1) matemaatikapädevus – suutlikkus kasutada matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid erinevaid ülesandeid lahendades kõigis elu- ja tegevusvaldkondades;
- 2) õpipädevus – suutlikkus organiseerida õppekeskkonda ja hankida õppimiseks vajaminevat teavet; planeerida õppimist ning seda plaani järgida; kasutada õpitud, sealhulgas õpioskusi ja

-strateegiaid, erinevates kontekstides ning probleeme lahendades; analüüsida enda teadmisi ja oskusi, tugevusi ja nõrkusi ning selle põhjal edasiõppimise vajadust;

3) suhtluspädevus – suutlikkus ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada, arvestades olukordi ja suhtluspartnereid, oma seisukohti esitada ja põhjendada; lugeda ning mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust ning väljendusrikast keelt;

4) enesemääratluspädevus – suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; järgida terveid eluviise; lahendada iseendaga, oma vaimse ja füüsilise tervisega seonduvaid ning inimsuhetes tekkivaid probleeme.

Teemad	Taotletavad õpitulemused	Tundi de arv	Lõimingud
Definitsioon. Aksioom. Teoreemi eeldus ja väide. Näiteid teoreemide tõestamisest.	<ul style="list-style-type: none"> • selgitab definitsiooni ning teoreemi, eelduse ja väite mõistet; • kasutab dünaamilise geomeetria programmi seaduspärasuste avastamisel ja hüpoteeside püstitamisel; • selgitab mõne teoreemi tõestuskäiku; 	10	igas aines mõistete defineerimine
Kahe sirge lõikamisel kolmanda sirgega tekkivad nurgad. Kahe sirge paralleelsuse tunnused.	<ul style="list-style-type: none"> • defineerib paralleelseid sirgeid, teab paralleelide aksioomi; • teab, et <ol style="list-style-type: none"> a) kui kaks sirget on paralleelsed kolmandaga, siis nad on paralleelsed teineteisega; b) kui sirge lõikab ühte kahest paralleelsest sirgest, siis ta lõikab ka teist; c) kui kaks sirget on risti ühe ja sama sirgega, siis need sirged on teineteisega paralleelsed; • näitab joonisel ja defineerib lähisnurki ja põiknurki; • teab sirgete paralleelsuse tunnuseid ning kasutab neid ülesannete lahendamisel; 	10	igas aines loogiline põhjendamine
Kolmnurga kesklõik, selle omadus.	<ul style="list-style-type: none"> • joonestab ja defineerib kolmnurga kesklõigu; 	3	geomeetria, joonestamine

	<ul style="list-style-type: none"> • teab kolmnurga kesklõigu omadusi ja kasutab neid ülesannete lahendamised; 		
Trapets. Trapetsi kesklõik, selle omadus.	<ul style="list-style-type: none"> • defineerib ja joonestab trapetsi; • joonestab ja defineerib trapetsi kesklõigu; • teab trapetsi kesklõigu omadusi ning kasutab neid ülesannete lahendamisel; 	5	geomeetria
Kolmnurga sisenurkade summa. Kolmnurga välisnurk, selle omadus.	<ul style="list-style-type: none"> • Lahendab ülesandeid kolmnurga sisenurkade omaduse kohta; • joonestab ja defineerib kolmnurga välisnurka; • kasutab kolmnurga välisnurka omadust; 	5	geomeetria
Kolmnurga mediaan. Mediaanide lõikepunkt ehk raskuskese, selle omadus.	<ul style="list-style-type: none"> • defineerib ja joonestab kolmnurga mediaani, selgitab mediaanide lõikepunkti omaduse; 	3	füüsika
Kesknurk. Ringjoone kaar. Kõõl. Piirdenurk, selle omadus.	<ul style="list-style-type: none"> • joonestab etteantud raadiuse või diameetriga ringjoone; • leiab jooniselt ringjoone kaare, kõõlu, kesknurga ja piirdenurga; • teab seost samale kaarele toetuva kesknurga ja piirdenurga suuruste vahel ning kasutab seda teadmist ülesannete lahendamisel; 	5	optika
Ringjoone puutuja. Ringjoone puutuja ja puutepunkti joonestatud raadiuse ristseis.	<ul style="list-style-type: none"> • joonestab ringjoone lõikaja ja puutuja; • teab puutuja ja puutepunkti tõmmatud raadiuse vastastikust asendit ja kasutab seda ülesannete lahendamisel; • teab, et ühest punktist ringjoonele joonestatud puutujate korral on puutepunktid võrdsetel kaugustel sellest punktist ning kasutab seda ülesannete lahendamisel; 	5	geomeetria,
Kolmnurga ümber- ja siseringjoon. Kõõl- ja puutujahulknurk, apoteem.	<ul style="list-style-type: none"> • teab, et kolmnurga kõigi külgede keskristsirged lõikuvad ühes ja samas punktis, mis on kolmnurga ümberringjoone keskpunkt; • joonestab kolmnurga ümberringjoone (käsitsi joonestusvahendite abil ja arvuti abil); • teab, et kolmnurga kõigi nurkade poolitajad lõikuvad ühes ja samas 	5	geomeetria, planimeetria

	<p>punktis, mis on kolmnurga siseriingjoone keskpunkt;</p> <ul style="list-style-type: none"> • joonestab kolmnurga siseriingjoone (käsitsi joonestusvahendite abil ja arvuti abil); • joonestab korrapäraseid hulknurki (kolmnurk, kuusnurk, nelinurk, kaheksanurk) käsitsi joonestusvahendite abil ja arvuti abil; • selgitab, mis on apoteem ja joonestab selle; • arvutab korrapärase hulknurga übermõõdu; 		
Võrdelised lõigud. Sarnased hulknurgad.	<ul style="list-style-type: none"> • kontrollib antud lõikude võrdelisust; 	2	maateadus
Kolmnurkade sarnasuse tunnused.	<ul style="list-style-type: none"> • teab kolmnurkade sarnasuse tunnuseid ja kasutab neid ülesannete lahendamisel; 	7	maateadus
Sarnaste hulknurkade übermõõtude suhe. Sarnaste hulknurkade pindalade suhe.	<ul style="list-style-type: none"> • teab teoreeme sarnaste hulknurkade übermõõtude ja pindalade kohta ning kasutab neid ülesannete lahendamisel; 	5	maateadus
Maa-alade kaardistamise näiteid.	<ul style="list-style-type: none"> • selgitab mõõtkava tähendust; • lahendab rakendusliku sisuga ülesandeid (pikkuste kaudne mõõtmine; maa-alade plaanistamine; plaani kasutamine looduses). 	5	maateadus

Ajavaru 5 tundi kordamiseks

INGLISE KEEL

1. Õppeaine eesmärgid.

Inglise keele õpetusega taotletakse, et õpilane:

- süvendaks võõrkeele õppimiseks vajalikke õpistrateegiaid;
- oskaks kaasa töötada paaris- ja rühmatöös ning rollimängudes;
- oskab tuletada uute sõnade ja väljendite tähendust kontekstis;
- kasutab keelt õppetööst vabal ajal.

Õppevahendid

1. Ü. Kurm, M. Jõul I Love English 6+ Workbook + Cassette + Tests + Teacher's Book
2. Internetist otsitud lisamaterjalid

3. Õpetaja poolt valmistatud ja kursustelt saadud materjalid a. pildid (suulise eelkursuse sõnavara)

2. Õppeaine sisu.

2.1. Kõnearendus-, lugemis- ja kuulamisteemad:

Mina: oskused, harjumused, tervis

Perekond ja kodu: ühistegevus, taskuraha

Sõbrad: erinevad iseloomud, usaldus

Keskkond: kodukoht, tavad ja kombed, ilmastik

Maailm: Euroopa maad, pealinnad, rahvused ja keeled

Õpitavat keelt kõnelevad maad: Great Britain – haridus, kirjandus, muusika, kunst

Igapäevased tegevused: söömine kodus ja väljaspool kodu, liiklemine, aed ja aiatöö

Õppimine ja töö: kool ja klass, ametid, õpioskused

Harrastused ja kultuur: teater, kino, kunst, raadio, TV

2.2. Põhimõisted ja ainest tulenev põhifaktoloogia

Nimisõna: ainsus, mitmus, erandlik mitmus

Artikkel: umbmäärane, määrav, enamkasutatavad väljendid artikliga ja ilma, geograafilised nimed jne.

Omadussõna: Võrdlemine, erandid, moodustamine

Arvsõna: põhi- ja järgarvud, kuupäevad

Asesõna: Asesõnade liigid, umbmäärased asesõnad, siduvad asesõnad (that, who, which)

Tegusõna: reeglipärased, ebareeglipärased, aktiivsed ajavormid, passiivi Present Simple, Past Simple, kaudne kõne, Future in the Past, modaalverbid ja nende paralleelvormid

Määrsõna: võrdlemine

Sidesõna: I, II, II konditsionaal, if, because, as soon as jne.

Eessõnad: enam kasutatavad eessõnad aja-, koha- ja viismäärustes, fraseoloogia

Lauseõpetus: sõnajärg lihtlause, aja- ja sagedusmäärsõnad, *it, there* lause algul

Sõnatuletis: ees- ja järelliited

Õigekiri: kordamine, määrsõnad, tegusõnad, kirjavahemärgid

2.3. Arendatavad oskused.

Lugemis-, kuulumis-, kirjutamis-, kõnelemis- ja kirjavahemärgid edasi arendamine ja keelekasutuse süvendamine.

2.4.1 Intergratsiooni valdkonnad.

Seosed teise õpitava võõrkeelega, geograafia, ajaloo ja kunstiõpetusega

Võõrkeeled – võrdlus keele alustega

Kirjandus – suuri sõnameistreid (Shakespeare, Kipling, Twain, Stevenson, Longfellow)

Botaanika – puud, lilled, viljad

Geograafia – USA, indiaanlaste elu

Elukutsevalik – tulevane elukutse, äriettevõtte rajamine

Matemaatika – arvud ja kuupäevad

Kunstiõpetus – teater

2.4.2. Õppekava läbivate teemade käsitlemine.

Keskkond ja säästev areng (ilmastik, loodushoid, loodusõnnetused)

Meediaõpetus (TV, raadio)

Turvalisus (koolivägivald, esmaabivõtted)

3. Eeldatav õpitulemus.

Eeldame, et õppeaasta lõpuks õpilane:

Kuulamisel mõistab kuuldu sisu, kasutatdes globaalset ja selektiivset kuulamist.

Kõnelemisel oskab esitada seotud teksti käsitletud temaatika piires loetu, kuuldu või kogetu edasiandmiseks teate, kokkuvõtte või ümberjutustuse vormis ning osaleb vestluses suhtlussituatsiooni ja rollimängu vormis.

Lugemisel mõistab loetu sisu, kasutades globaalset või selektiivset lugemist.

Kirjutamisel oskab kirjutada seotud teksti: isiklik kiri, postkaardid, kutsed, kirjeldavad esseed.

Hindamine

III kooliastmes hinnatakse kõiki osaoskusi kas eraldi või lõimitult. Igal õppeveerandil saab õpilane

tagasisidet kas suulise või kirjaliku sõnalise hinnangu või hinde vormis kõigi osaoskuste kohta.

Soovitav on kasutada ülesandeid, mis hõlmavad erinevaid osaoskusi (nt projektitööd, iseseisev

lugemine jmt)

1. Õppeaine eesmärgid.

Inglise keele õpetusega taotletakse, et õpilane:

- süvendaks võõrkeele õppimiseks vajalikke õpistrateegiaid;
- oskaks kaasa töötada paaris- ja rühmatöös ning rollimängudes;
- oskab tuletada uute sõnade ja väljendite tähendust kontekstis;
- kasutab keelt õppetööst vabal ajal.

Õppevahendid

1. Ü. Kurm, M. Jõul I Love English 6+ Workbook + Cassette + Tests + Teacher's Book

2. Internetist otsitud lisamaterjalid

3. Õpetaja poolt valmistatud ja kursustelt saadud materjalid a. pildid (suulise eelkursuse sõnavara)

2. Õppeaine sisu.

2.1. Kõnearendus-, lugemis- ja kuulamisteemad:

Mina: oskused, harjumused, tervis

Perekond ja kodu: ühistegevus, taskuraha

Sõbrad: erinevad iseloomud, usaldus

Keskkond: kodukoht, tavad ja kombed, ilmastik

Maailm: Euroopa maad, pealinnad, rahvused ja keeled

Õpitavat keelt kõnelevad maad: Great Britain – haridus, kirjandus, muusika, kunst

Igapäevased tegevused: söömine kodus ja väljaspool kodu, liiklemine, aed ja aiatöö

Õppimine ja töö: kool ja klass, ametid, õpioskused

Harrastused ja kultuur: teater, kino, kunst, raadio, TV

2.2. Põhimõisted ja ainekst tulenev põhifaktoloogia

Nimisõna: ainsus, mitmus, erandlik mitmus

Artikkel: umbmäärane, määrav, enamkasutatavad väljendid artikliga ja ilma, geograafilised nimed jne.

Omadussõna: Võrdlemine, erandid, moodustamine

Arvsõna: põhi- ja järgarvud, kuupäevad

Asesõna: Asesõnade liigid, umbmäärased asesõnad, siduvad asesõnad (that, who, which)

Tegusõna: reeglipärased, ebareeglipärased, aktiivsed ajavormid, passiivi Present Simple, Past Simple, kaudne kõne, Future in the Past, modaalverbid ja nende paralleelvormid

Määrsõna: võrdlemine

Sidesõna: I, II, II konditsionaal, if, because, as soon as jne.

Eessõnad: enam kasutatavad eessõnad aja-, koha- ja viismäärustes, fraseoloogia

Lauseõpetus: sõnajärg lihtlauses, aja- ja sagedusmäärsõnad, *it, there* lause algul

Sõnatuletis: ees- ja järelliited

Õigekiri: kordamine, määrsõnad, tegusõnad, kirjavahemärgid

2.3. Arendatavad oskused.

Lugemis-, kuulamis-, kirjutamis-, kõnelemisoskuste edasi arendamine ja keelekasutuse süvendamine.

2.4.1 Intergratsiooni valdkonnad.

Seosed teise õpitava võõrkeelega, geograafia, ajaloo ja kunstiõpetusega

Võõrkeeled – võrdlus keele alustega

Kirjandus – suuri sõnameistreid (Shakespeare, Kipling, Twain, Stevenson, Longfellow)

Botaanika – puud, lilled, viljad

Geograafia – USA, indiaanlaste elu

Elukutsevalik – tulevane elukutse, äriettevõtte rajamine

Matemaatika – arvud ja kuupäevad

Kunstiõpetus – teater

2.4.2. Õppekava läbivate teemade käsitlemine.

Keskkond ja säästev areng (ilmastik, loodushoid, loodusõnnetused)

Meediaõpetus (TV, raadio)

Turvalisus (koolivägivald, esmaabivõtted)

3. Eeldatav õpitulemus.

Eeldame, et õppeaasta lõpuks õpilane:

Kuulamisel mõistab kuuldu sisu, kasutatades globaalset ja selektiivset kuulamist.

Kõnelemisel oskab esitada seotud teksti käsitletud temaatika piires loetu, kuuldu või kogetu edasiandmiseks teate, kokkuvõtte või ümberjutustuse vormis ning osaleb vestluses suhtlussituatsiooni ja rollimängu vormis.

Lugemisel mõistab loetu sisu, kasutades globaalset või selektiivset lugemist.

Kirjutamisel oskab kirjutada seotud teksti: isiklik kiri, postkaardid, kutsed, kirjeldavad esseed.

Hindamine

III kooliastmes hinnatakse kõiki osaoskusi kas eraldi või lõimitult. Igal õppeveerandil saab õpilane

tagasisidet kas suulise või kirjaliku sõnalise hinnangu või hinde vormis kõigi osaoskuste kohta.

Soovitatav on kasutada ülesandeid, mis hõlmavad erinevaid osaoskusi (nt projektitööd, iseseisev lugemine jmt)

Ajalugu 8. klass.

Uusaeg, 70 tundi

Teema „Maailm 1600–1815” läbimise järel õpilane:

- 1) teab, mis muutused toimusid Rootsi ja Vene ajal Eesti võimukorralduses, talurahva elus, hariduses ja kultuuris ning mis olid Põhjasõja tagajärjed Eestile;
- 2) iseloomustab valitsemiskorralduse muutusi uusajal: seisuslik riik, absolutism, valgustatud absolutism, parlamentarism;
- 3) selgitab Prantsuse revolutsiooni ning Napoleoni reformide põhjusi, tagajärgi ja mõju;
- 4) toob esile ühiskonna ümberkorraldamise võimalusi reformide ja revolutsiooni teel ning saab aru, mille poolest need erinevad;
- 5) teab, mis muutused toimusid Euroopa poliitilisel kaardil Vestfaali rahu ning Viini kongressi tulemusena, ning näitab neid kaardil;
- 6) teab, kuidas tekkisid Ameerika Ühendriigid, ja iseloomustab Ameerika Ühendriikide riigikorraldust;
- 7) iseloomustab baroki ja klassitsismi põhijooni;
- 8) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *valgustus*, *reform*, *revolutsioon*, *restauratsioon*, *absolutism*, *parlamentarism*;
- 9) teab, kes olid järgmised isikud ja iseloomustab nende tegevust: Napoleon, Louis XIV, Peeter I, Voltaire.

Õppesisu

8. klass		
Maailm 1600–1815, 35 tundi		
Tunde	Kohustuslikud teemad	Süvendavad/laiendavad teemad
10	Uusaja ühiskonna põhijooned Euroopas 1) absolutismi kujunemine, Louis XIV 2) valgustusfilosoofia 3) Inglise kodusõda ja restauratsioon 4) Inglismaa ja Prantsusmaa	1) valgustatud absolutism Venemaa näitel, Katariina II 2) Joseph II ja Austria 3) Euroopa 17. ja 18. sajandi sõdades

	5) 18. sajandi valgustatud absolutism Preisimaa näitel, Friedrich II	
10	Eesti Rootsi ja Vene riigi koosseisus 1) valitsemine: keskvõim ja aadli omavalitsus, Balti erikord 2) Põhjasõda, Peeter I 3) Eesti talurahvas 17. ja 18. sajandil 4) muutused majanduses ja poliitikas 5) vaimuelu (religioon, haridus, kirjasõna)	1) halduskorraldus 2) keskvõimu tugevnemine Karl XI ja Katariina II ajal 3) teised rahvusrühmad Eestis
4	USA iseseisvumine 1) Iseseisvussõda 2) USA riiklik korraldus	Inglise kolooniad Põhja-Ameerikas
8	Prantsuse revolutsioon ja Napoleoni ajastu 1) Prantsuse revolutsiooni põhjused ja kulg 2) Napoleoni reformid 3) Prantsuse revolutsiooni ja Napoleoni sõdade tähtsus Euroopa ajaloos	1) jakobiinid 2) konsulaat ja keisririik 3) koalitsioonisõjad ning 1812. aasta Vene-Prantsuse sõda 4) revolutsiooni mõju eluolule ja kultuurile
3	Kultuur 1) barokk 2) klassitsism	

Teema „Maailm 1815–1918” läbimise järel õpilane:

- 1) näitab kaardil Esimeses maailmasõjas osalenud riikide liite;
- 2) iseloomustab rahvuslikku liikumist Eestis ja Euroopas;
- 3) selgitab Eesti iseseisvumist;
- 4) teab Esimese maailmasõja põhjusi ja tagajärgi;
- 5) iseloomustab 19. sajandi ja 20. sajandi alguse peamisi kultuurisaavutusi;
- 6) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *rahvusriik, monopol, linnastumine, rahvuslik liikumine, venestamine, autonoomia, Antant, Kolmikliit, liberalism, konservatism, sotsialism.*

Õppesisu

8. klass		
Maailm 1815–1918, 35 tundi		
Tunde	Kohustuslikud teemad	Süvendavad/laiendavad teemad
4	Industriaalühiskonna kujunemine 1) tööstuslik pööre 2) vabrikutootmine 3) linnastumine 4) industriaalühiskonna sotsiaalne pale 5) 19. sajandi poliitilised õpetused	1) tehnilised leiutised 2) majandusõpetused 3) koloniaalimpeeriumide rajamine 4) maailmamajanduse kujunemine
4	Rahvuslus ja rahvusriigid 1) rahvusluse tõus Euroopas 2) rahvusriigi loomine Saksamaa näitel 3) Saksa keisririik	1) rahvuslik vabadusliikumine Itaalias 2) Põhja-Ameerika 19. sajandil 3) Inglismaa ja Prantsusmaa 19. sajandil
10	Eesti 19. sajandil ja 20. sajandi algul 1) Vene impeeriumi äärealade poliitika 2) talurahvaseadused 3) rahvuslik ärkamine, selle eeldused, liidrid ja üritused 4) venestusaeg 5) 1905. aasta revolutsiooni tagajärjed	Venemaa 19. sajandil 1) usuvahetusliikumine ja väljarändamine 2) seltsiliikumine
13	Esimene maailmasõda 1) uue jõudude vahekorra kujunemine Euroopas 2) sõja põhjused, kulg ja tagajärjed 3) maailmasõja mõju Eestile 4) Eesti iseseisvumine: autonoomiast Vabadussõjani	1) Compiègne'i vaherahu 2) 1917. aasta revolutsioonid Venemaal ja Eestis

4	Kultuur 19. sajandil ja 20. sajandi algul 1) eluolu 2) ajakirjandus 3) seltsiliikumine	kunst, muusika, teater, kirjandus, teadus ja tehnika
---	--	---

GEOGRAAFIA

I Õpetamise eesmärgid

Geograafiaõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) tunneb huvi geograafia ning teiste loodus- ja sotsiaalteaduste vastu ning saab aru nende tähtsusest igapäevaelus ja ühiskonna arengus;
- 2) on omandanud ülevaate looduses ja ühiskonnas toimuvatest nähtustest ning protsessidest, nende ruumilisest paiknemisest ja vastastikustest seostest;
- 3) väärtustab nii kodukoha, Eesti kui ka teiste maade looduslikku ja kultuurilist mitmekesisust;
- 4) mõistab inimtegevuse sõltumist Maa piiratud ressursidest ja inimtegevuse tagajärgi keskkonnale; suhtub vastutustundlikult keskkonda, järgides säästva arengu põhimõtteid;
- 5) rakendab loodusteaduslikku meetodit probleeme lahendades, planeerib ja teeb uurimistöid, vaatlusi ja mõõdistamisi ning tõlgendab ja esitab saadud tulemusi;
- 6) kasutab teabeallikaid ja hindab kriitiliselt neis sisalduvat geograafiainfot ning loeb ja mõtestab lihtsat loodusteaduslikku teksti;
- 7) on omandanud ülevaate geograafiaga seotud elukutsetest ning mõistab geograafiateadmiste ja -oskuste vajalikkust erinevates töövaldkondades;
- 8) mõistab loodusteaduste- ja tehnoloogiaalase kirjaoskuse olulisust igapäevaelus, on loov ning motiveeritud elukestvaks õppeks.

II Lõiming ja läbivad teemad.

Geograafial on kandev roll loodusteadusliku pädevuse kujundamisel.

Geograafiat õppides areneb õpilastel lugemise, kirjutamise, teksti mõistmise ning suulise ja kirjaliku teksti loomise oskus ehk emakeelepädevus.

Matemaatikapädevuse kujunemist toetab lgeograafia eelkõige uurimusliku õppe kaudu, arendades loovat ja kriitilist mõtlemist. Uurimuslikus õppes on oluline koht andmete analüüsil ja tõlgendamisel, tulemuste esitamisel tabelite, graafikute ja diagrammidena. Loodusnähtuste seoseid uurides rakendatakse matemaatilisi mudeleid.

Õppides mõistma looduse kui süsteemi funktsioneerimise lihtsamaid seaduspärasusi ning inimese ja tehnika mõju looduskeskkonnale, areneb õpilaste tehnoloogiline pädevus.

Kunstipädevuse kujunemist toetavad uurimistulemuste vormistamine, esitluste tegemine, näitustel käimine, looduse ilu väärtustamine õppekäikudel jms.

Geograafial on kandev roll läbiva teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ elluviimisel.

Teema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“. Loodusteadusharidus on osa üldharidusest, mis on oluline õpilaste arengule. Geograafias omandatud teadmised, oskused ja hoiakud lõimituna teistes õppeainetes omandatuga on aluseks sisemiselt motiveeritud elukestvale õppimisele. Geograafiat õpetades kasvatatakse õpilaste teadlikkust karjäärivõimalustest ning vahendatakse neile teavet edasiõppimisvõimaluste kohta loodusteaduslikel erialadel.

Läbivat teemat „Teabekeskond“ käsitletakse seonduvalt eri infoallikatest teabe kogumise, teabe kriitilise hindamise ning kasutamisega.

Geograafia toetab läbivat teemat „Tehnoloogia ja innovatsioon“ IKT rakendamise kaudu aineõpetuses.

Teema „Tervis ja ohutus“. Geograafia õppimine aitab õpilastel mõista tervete eluviiside ja tervisliku toitumise tähtsust ning mõista keskkonna ja tervise seoseid. Loodusainete õppimine praktiliste tööde kaudu arendab õpilaste oskust rakendada ohutusnõudeid.

Teema „Väärtused ja kõlblus“. Loodusteaduslike teadmiste ja oskuste alusel kujunevad elu ning elukeskkonna säilitamiseks vajalikud väärtushinnangud.

Läbiva teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ elluviimist toetab geograafia eelkõige keskkonnateemade õpetamise kaudu. Kodanikuõiguste ja -kohustuse tunnetamine seostub keskkonnaküsimustega.

III Aine sisu

1. Kliima

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab, mis näitajatega iseloomustatakse ilma ja kliimat;
- 2) leiab teavet Eesti ja muu maailma ilmaolude kohta ning teeb selle põhjal praktilisi järeldusi oma tegevust ja riietust planeerides;
- 3) selgitab päikesekiirguse jaotumist Maal ning teab aastaegade vaheldumise põhjusi;
- 4) iseloomustab joonise järgi üldist õhuringlust;
- 5) selgitab ookeanide, merede ja pinnamoe mõju kliimale;

- 6) leiab kliimavõõtmete kaardil põhi- ja vahekliimavõõtmed ning viib tüüpilise kliimadiagrammi kokku vastava kliimavõõtmega;
- 7) iseloomustab ja võrdleb temaatiliste kaartide ja kliimadiagrammide järgi etteantud kohtade kliimat ning selgitab erinevuste põhjusi;

8) toob näiteid ilma ja kliima mõjust inimtegevusele.

Õppesisu

Ilm ja kliima. Kliimadiagrammid ja kliimakaardid. Kliimat kujundavad tegurid.

Päikesekiirguse

jaotumine Maal. Aastaaegade kujunemine. Temperatuuri ja õhurõhu seos. Üldine õhuringlus.

Ookeanide, merede ja pinnamoe mõju kliimale. Kliimavöötmed. Ilma ja kliima mõju inimtegevusele.

Põhimõisted: ilm, kliima, ilmakaart, kliimakaart, kliimadiagramm, kuu ja aasta keskmine temperatuur, päikesekiirgus, õhumass, passaadid, mandriline ja mereline kliima, briisid, lumepiir, tuulepealne ja tuulealune nõlv, kliimavööde.

Võimalikud praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Internetist ilma andmete leidmine ja nende põhjal ilma iseloomustamine etteantud kohas.

2. Kliima võrdlemine kliimakaartide ja -diagrammide järgi kahes etteantud kohas ning erinevuste

selgitamine.

2. Veestik

Õpitulemused

Õpilane:

1) seostab etteantud piirkonna veekogude arvukuse ja veetaseme muutused kliimaga;

2) iseloomustab ja võrdleb teabeallikate järgi meresid, sh Läänemerd, ning toob esile erinevuste põhjused;

3) iseloomustab ja võrdleb jooniste, fotode, sh satelliidifotode ja kaartide põhjal jõgesid ning vee kulutatavat, edasikandvat ja kuhjavat tegevust erinevatel lõikudel;

4) põhjendab teabeallikate, sh kliimadiagrammide abil veetaseme muutumist jões;

5) iseloomustab teabeallikate põhjal järvi ja veehoidlad ning nende kasutamist;

6) iseloomustab veeringet, selgitab vee ja veekogude tähtsust looduses ja inimtegevusele ning toob näiteid vee kasutamise ja kaitse vajaduse kohta.

Õppesisu

Veeressursside jaotumine Maal. Veeringe. Maailmameri ja selle osad. Temperatuur, soolsus ja

jääolud maailmamere eri osades. Mägi- ja tasandikujõed, vooluvee mõju pinnamoe kujunemisele.

Jõgede veerežiim, üleujutused. Järved ja veehoidlad. Veekogude kasutamine ja kaitse.

Põhimõisted: veeringe, maailmameri, ookean, laht, väin, sisemeri, ääremeri, vee soolsus, lang, voolukiirus, põrke- ja laugveer, soot, jõeorg, sälk-, lamm- ja kanjonorg, delta, kõrgvesi, madalvesi,

üleujutus, soolajärv.

Võimalikud praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Jooniste, fotode, sh satelliidifotode ja kaartide järgi vooluvee kulutava ja kuhjava tegevuse uurimine etteantud jõe erinevatel lõikudel.

2. Teabeallikate järgi ülevaate koostamine etteantud mere kohta.

3. Loodusvööndid

Õpitulemused

Õpilane:

1) tunneb joonistel ja piltidel ära loodusvööndid ning iseloomustab kaardi järgi nende paiknemist;

2) iseloomustab loodusvööndite kliimat, veestikku, mullatekke tingimusi, tüüpilisi taimi ja loomi ning analüüsib nendevahelisi seoseid;

3) tunneb ära loodusvööndite tüüpilised kliimadiagrammid ning joonistel ja piltidel maastiku, taimed, loomad ja mullad;

4) teab kõrgusvööndilisuse tekkepõhjusi ning võrdleb kõrgusvööndilisust eri mäestikes;

5) selgitab liustike tekkepõhjusi ning iseloomustab nende paiknemist ja tähtsust;

6) toob näiteid looduse ja inimtegevuse vastasmõju kohta erinevates loodusvööndites ja

mäestikes;

7) iseloomustab ja võrdleb teabeallikate põhjal etteantud piirkondi: geograafilist asendit, pinnamoodi, kliimat, veestikku, mullastikku, taimestikku, maakasutust, loodusvarasid, rahvastikku, asustust, teedevõrku ja majandust ning analüüsib nendevahelisi seoseid.

Õppesisu

Looduskomponentide (kliima, muldade, taimkatte, loomastiku, veestiku, pinnamoe) vastastikused

seosed. Loodusvööndid ja nende paiknemise seaduspärasused. Jäävöönd. Tundra.

Parasvöötme

okas- ja lehtmets. Parasvöötme rohtla. Vahemereline põõsastik ja mets. Kõrb. Savann.

Ekvatoriaalne vihmamets. Kõrgusvööndilisus erinevates mäestikes. Inimtegevus ja

keskkonnaprobleemid erinevates loodusvööndites ning mäestikes.

Põhimõisted: loodusvöönd, põhja- ja lõunapöörijoon, seniit, põhja- ja lõunapolaarjoon, polaaröö

ja -päev, igikelts, taiga, stepp, preeria, oaas, kõrbestumine, leet-, must- ja punamuld, erosioon, bioloogiline mitmekesisus, põlisrahvas, kõrgusvööndilisus, kõrgmäestik, metsapiir, mandri- ja mägiliustik, Arktika, Antarktika.

Võimalikud praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Teabeallikate põhjal etteantud piirkonna iseloomustuse koostamine, kus on analüüsitud

looduskomponentide vastastikuseid seoseid ning inimtegevust ja keskkonnaprobleeme.

2. Ühe loodusvööndi kohta mõistekaardi koostamine.

IV Hindamine.

Hindamise eesmärk on eelkõige toetada õpilase arengut ja õpimotivatsiooni. Õpitulemusi hinnates lähtutakse Käru Põhikooli hindamisjuhendist. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletud õpitulemustele. Uurimisoskusi hinnates pööratakse tähelepanu probleemide tuvastamisele, küsimuste ja hüpoteeside sõnastamisele, katse kavandamisele, andmete kogumisele ja esitamisele, andmete analüüsimisele ja tõlgendamisele, järelduste tegemisele ning selgituste pakkumisele. Samuti hinnatakse taustinfo kogumise, küsimuste sõnastamise, töövahendite käsitlemise, katse tegemise, mõõtmise, andmekogumise, täpsuse tagamise, ohutusnõuete järgimise, tabelite ja

diagrammide analüüsi, järelduste tegemise ning tulemuste esitamise oskust. Hinnatakse oskust sõnastada probleeme ning aktiivset osalust aruteludes, oma arvamuse väljendamist ning põhjendamist. Õpitulemusi hinnatakse numbriliste hinnetega. Kui hindamisel kasutatakse punktiarvestut ja õpetaja ei ole andnud teada teisiti, koostatakse tööd nii, et hindegaga "5" hinnatakse õpilast, kes on saanud 90-100% maksimaalsest võimalikust punktide arvust, hindegaga "4" 75-89%, hindegaga "3" 50-74%, hindegaga "2" 20-49% ning hindegaga "1" 0-19%. Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema mitmekesised ja vastavuses õpitulemustega. Õpilane peab teadma hindamise korda ja kriteeriume.

INIMESEÕPETUS

I Õpetamise eesmärgid.

Inimeseõpetusega taotletakse, et õpilane tunneb ja väärtustab isiksuse arenemisele ning sotsialiseerumisele kaasa aitavate teadmiste, oskuste ja hoiakute kujunemist järgmistes valdkondades:

- 1) enesekohased ja sotsiaalsed oskused;
- 2) füüsiline, vaimne, emotsionaalne ja sotsiaalne areng;
- 3) tervis ja tervislik eluviis;
- 4) turvalisus ja riskikäitumise ennetamine;
- 5) üldinimlikud väärtused: ausus, hoolivus, vastutustunne ja õiglus.

II Lõiming ja läbivad teemad.

Inimeseõpetus on seotud valdkonnapädevuste kujundamise kaudu.

Emakeelepädevus – suutlikkus väljendada ennast selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult; lugeda ja mõista erinevaid tekste; kasutada kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili ning ainealast sõnavara ja väljendusrikast keelt ning järgida õigekeelsusnõudeid. Lisaks tähtsustuvad teksti kriitilise analüüsi oskus, meediakirjaoskus, info hankimine ja selle kriitiline hindamine, tööde vormistamine ning autoriõiguse kaitse.

Võõrkeeltepädevus – teadmised erinevatest kultuuridest ja traditsioonidest, oma ja teiste kultuuride erinevuste mõistmine ning lugupidamine teiste keelte ja kultuuride vastu mitmekultuurilises ühiskonnas; võõrkeeleoskus.

Matemaatikapädevus – ajaarvamine; ressursside planeerimine (aeg, raha); matemaatiline kirjaoskus, arvandmete esitlemine ja tõlgendamine (graafikud, tabelid, diagrammid); oskus probleeme püstitada, sobivaid lahendusstrateegiaid leida ja neid rakendada, lahendusideid analüüsida ning tulemuste tõesust kontrollida; oskus loogiliselt arutleda, põhjendada ja tõestada ning väärtustada matemaatilist käsitlust, mõista selle sotsiaalset, kultuurilist ja personaalset tähendust.

Loodusteaduslik pädevus – looduskeskkonna ja geograafilise asendi mõju inimühiskonna arengule, inimese areng ja rahvastikuprotsessid; majanduse ressursid; ühiskonna jätkusuutlikkus, säästlik tarbimine, üleilmastumine, globaalprobleemide, sh

keskkonnaprobleemide märkamine ja mõistmine ning jätkusuutliku ja vastutustundliku eluviisi väärtustamine.

Tehnoloogiline pädevus – ametid ja elukutsed erinevates ühiskondades, tehnika ja tootmise arengu seos muutustega ühiskonnas; tööturg, kutsesuunitlus ja karjääri planeerimine; oskus hinnata tehnoloogia rakendamise kaasnemaid võimalusi ja ohte; rakendada nüüdisaegseid tehnoloogiaid tõhusalt ning eetilisel oma õpi-, töö- ja suhtluskeskkonna kujundamisel; kasutada tehnilisi vahendeid eesmärgipäraselt ja säästlikult, järgides ohutuse ning intellektuaalomandi kaitse nõudeid.

Kultuuriline pädevus – Eesti, Euroopa ja maailma erinevate rahvaste kultuuriteemade käsitlemine, iluhinnangute muutumine ajas; esteetiline areng ja eneseteostus, rahvakultuur ning loominguline eneseväljendusoskus.

Tervise- ja kehakultuuripädevus – suutlikkus mõista ja väärtustada kehalise aktiivsuse tähtsust tervisliku eluviisi osana eri ajastuil; arendada sallivat suhtumist kaaslastesse ning koostööpõhimõtteid tervislikku eluviisi järgides.

Läbiva teema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ käsitlemisega aidatakse õpilasel kujuneda isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elukäiku teadlike otsuste kaudu, et teha mõistlikke kutsevalikuid.

Läbiva teemaga „Keskond ja jätkusuutlik areng“ toetatakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes püüab leida lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele, pidades silmas nende jätkusuutlikkust.

Läbiva teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ käsitlemisega toetatakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähendust, on ühiskonda loimitud, toetub oma tegevuses riigi kultuuritraditsioonidele ja arengusuundadele ning osaleb poliitiliste ja majandusotsuste tegemises.

Läbiva teema „Kultuuriline identiteet“ käsitlemisega toetatakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaidi kujundajana ja kultuuride muutumist ajaloo vältel ning kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktika eripärast nii ühiskonna ja terviku tasandil (rahvuskultuur) kui ka ühiskonna sees (regionaalne, professionaalne, klassi-, noorte- jms kultuur; subkultuur ja vastukultuur) ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust, on kultuuriliselt salliv ning koostööaldis.

Läbiva teema „Teabekeskond“ käsitlemisega toetatakse õpilase kujunemist infoteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat infokeskkonda ning suudab seda kriitiliselt analüüsida ja selles toimida olenevalt oma eesmärkidest ning ühiskonnas omaks võetud kommunikatsioonieetikast.

Läbiva teemaga „Tehnoloogia ja innovatsioon“ toetatakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja tänapäevaseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.

Läbiva teema „Tervis ja ohutus“ käsitlemisega toetatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline käituma turvaliselt ning kujundama tervet keskkonda.

Läbiva teemaga „Väärtused ja kõlblus“ taotletakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb nüüdisajal rahvusvaheliselt üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

III Aine sisu.

Tervis

1. Tervis

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kirjeldab füüsilise, vaimse, emotsionaalse ja sotsiaalse tervise vastastikust mõju ning seost;
- 2) kirjeldab olulisi tervisenäitajaid rahvastiku tervise seisukohalt;
- 3) analüüsib tegureid, mis võivad mõjutada otsuseid tervise kohta, ning demonstreerib õpituatsioonis tõhusaid viise otsuste langetamisel tervisega seonduvate valikute puhul individuaalselt ja koostöös teistega;
- 4) analüüsib ja hindab erinevate tervise infoallikate ning teenuste kasutamise võimalusi ja usaldusväarsust;
- 5) analüüsib enda tervise seisundit ning teab, mis tegurid ja toimetulekumehhanismid aitavad säilitada inimese vaimset heaolu;
- 6) analüüsib inimese kehalise aktiivsuse ja toitumise mõju tervisele;
- 7) analüüsib oma igapäevatoitu vastavust tervisliku toidu põhimõtetele;
- 8) selgitab kehalise aktiivsuse mõju inimese füüsilisele, vaimsele, emotsionaalsele ja sotsiaalsele tervisele;
- 9) oskab planeerida eri tüüpi kehalist aktiivsust oma igapäevaellu ning väärtustab kehalist aktiivsust eluviisi osana;
- 10) selgitab stressi olemust, põhjuseid ja tunnuseid;
- 11) kirjeldab stressiga toimetuleku viise ja eristab tõhusaid toimetulekuviise mittetõhusatest;
- 12) kirjeldab kriisi olemust ja seda, kuidas käituda kriisiolukorras; teab abi ja toetuse võimalusi.

Õppesisu

Tervis kui healuseisund. Terviseaspektid: füüsiline, vaimne, emotsionaalne ja sotsiaalne tervis. Terviseaspektide omavahelised seosed. Eesti rahvastiku tervisenäitajad. Tervislik eluviis ning sellega seonduvate valikute tegemine ja vastutus. Tegurid, mis mõjutavad tervisega seotud valikuid.

Tervisealased infoallikad ja teenused. Tervise infoallikate usaldusväarsus. Kehaline aktiivsus tervise tugevdajana. Kehaline vormisolek ja sobiva kehalise aktiivsuse valik. Toitumise mõju tervisele. Toitumist mõjutavad tegurid.

Vaimne heaolu. Vaimset heaolu säilitada aitavad tegevused ja mõttelaad. Stress. Stressorid. Stressi kujunemine. Stressiga toimetulek. Kriis, selle olemus. Käitumine kriisiolukorras. Abistamine, abi otsimine ja leidmine.

2. Suhted ja seksuaalsus

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kirjeldab viise, kuidas luua ning säilitada mõistvaid, toetavaid ja lähedasi suhteid sotsiaalse tervise kontekstis;
- 2) demonstreerib õpituatsioonis oskusi, mis aitavad kaasa suhete loomisele ja säilitamisele: üksteise aitamine, jagamine, koostöö, teineteise eest hoolitsemine;
- 3) väärtustab tundeid ja armastust suhetes;
- 4) selgitab seksuaalsuse olemust ja seksuaalse arengu individuaalsust ning tunnete osa selles arengus;
- 5) kirjeldab tunnete ja läheduse jagamise viise;
- 6) selgitab, milles seisneb partnerite vastutus seksuaalsuhetes;
- 7) selgitab soorollide ja soostereotüüpide mõju inimese käitumisele ning tervisele;
- 8) kirjeldab, millised on tõhusad rasestumisvastased meetodid noortele ja millised käitumisviisid aitavad ära hoida nakatumist seksuaalsel teel levivatesse haigustesse;
- 9) kirjeldab seksuaalsel teel levivate haiguste ärahoidmise võimalusi;
- 10) teab, mis on HIV ja AIDS ning HIVi nakatumise teid ja võimalusi nakatumise vältimiseks;
- 11) eristab HIVi ja AIDSi müüte tegelikkusest;
- 12) väärtustab vastutustundlikku käitumist seksuaalsuhetes ja kirjeldab seksuaalõigusi kui seksuaalsusega seotud inimõigusi;
- 13) nimetab, kuhu saab pöörduda abi ja nõu saamiseks seksuaaltervise küsimustes.

Õppesisu

Sotsiaalne tervis ja suhted. Suhete loomine, säilitamine ja katkemine. Suhete väärtustamine. Armastus. Seksuaalsuse olemus: lähisuhted, seksuaalidentiteet, seksuaalne nauding, soojätkamine, seksuaalne areng.

Seksuaalne orientatsioon. Soorollide ja soostereotüüpide mõju inimese käitumisele ning tervisele. Seksuaalvahekord. Turvaline seksuaalkäitumine. Rasestumisvastased meetodid. Seksuaalõigused.

Seksuaalsel teel levivate haiguste vältimine. HIV ja AIDS. Abi ja nõu saamise võimalused.

3. Turvalisus ja riskikäitumine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kirjeldab levinumate riskikäitumiste tagajärgi, mõju inimese tervisele ja toimetulekule;
- 2) kirjeldab ja selgitab levinumate riskikäitumiste ärahoidmise ja neisse sekkumise võimalusi indiviidi ja rühma tasandil, lähtudes igapäevaelust, ning teadvustab ennetamise ja sekkumise võimalusi ühiskonna tasandil;
- 3) kirjeldab, mis on vaimne ja füüsiline uimastisõltuvus ning kuidas see kujuneb;
- 4) kirjeldab ja demonstreerib õpituatsioonis, kuidas käituda uimastitega seotud olukordades;
- 5) teab, kuidas käituda turvaliselt ohuolukorras ning kutsuda abi allergia, astma, diabeedi, elektrišoki, epilepsia, lämbumise, mürgituse, palaviku ja valu korral;
- 6) demonstreerib õpituatsioonis esmaabivõtteid kuumakahjustuse, teadvusekaotuse, südameseiskumise ja uppumise korral.

Õppesisu

Levinumad riskikäitumise liigid. Riskikäitumise mõju inimese tervisele ja toimetulekule. Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused riskikäitumisega toimetulekul.

Uimastid ja nende toime kesknärvisüsteemile. Uimastitega seonduvad vääruskumused. Uimastite tarvitamise isiklikud, sotsiaalsed, majanduslikud ja juriidilised riskid. Sõltuvuse kujunemine.

Esmaabi põhimõtted ja käitumine ohuolukordades.

4. Inimene ja valikud

Õpitulemused

Õpilane analüüsib ennast oma huvide, võimete ja iseloomu põhjal ning seostab seda valikutega elus.

Õppesisu

Huvide ja võimete mitmekesisus ning valikud. Edukus, väärtushinnangud ja prioriteedid elus. Mina ja teised kui väärtus.

IV Hindamine.

Inimeseõpetuses lähtutakse õpitulemusi hinnates Käru Põhikooli hindamisjuhendist. Hindamine inimeseõpetuses tähendab konkreetsete õpitulemuste saavutatuse ja õppija arengu toetamist, kusjuures põhirõhk on õpilase arengu toetamisel. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekava taotletavate õpitulemustele. Õpitulemuste hindamisel kasutatakse numbrilisi hindeid. Õpilane peab teadma hindamise korda ja kriteeriumie.

Hindamise põhiülesanne on toetada õpilase arengut, et kujuneks positiivne minapilt ja adekvaatne enesehinnang, kusjuures oluline on õpilase enda roll hindamisel, pakkudes võimalusi enesehindamiseks.

Inimeseõpetuses hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi, kuid ei hinnata hoiakuid ega väärtusi. Hoiakute ja väärtuste kohta antakse õpilasele tagasisidet.

Aineteadmiste ja -oskuste ning hoiakute hindamine võib kanda nii kujundava kui ka kokkuvõtva hindamise ülesandeid, kusjuures põhirõhk on kujundaval hindamisel. Õpitulemuste hindamise vormid on mitmekesised, sisaldades suulisi, kirjalikke ja praktilisi ülesandeid.

Suuliste ja kirjalike ülesannete puhul õpilane:

- 1) selgitab ning kirjeldab mõistete sisu ja omavahelisi seoseid;
- 2) selgitab oma arvamusi, hinnanguid, seisukohti ja suhtumisi, seostades neid omandatud teadmistega;
- 3) eristab, rühmitab, võrdleb ja analüüsib olukordi, seisundeid, tegevusi ning tunnuseid lähtuvalt õpitulemustest;
- 4) demonstreerib faktide, mõistete ning seaduspärasuste tundmist lähtuvalt õpiülesannete sisust.

Praktiliste ülesannete puhul õpilane:

- 1) rakendab teoreetilisi teadmisi praktiliselt õpituatsioon;is;
- 2) demonstreerib õpitulemustes määratud oskusi õpituatsioon;is;
- 3) kirjeldab õpitulemustes määratud teadmiste ja oskuste rakendamist igapäevaelus.

KEEMIA

I Õpetamise eesmärgid.

Põhikooli keemiaõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) tunneb huvi keemia ja teiste loodusteaduste vastu ning mõistab keemia rolli inimühiskonna ajaloolises arengus, tänapäeva tehnoloogias ja igapäevaelus;
- 2) suhtub vastutustundlikult elukeskkonda, väärtustades säästva arengu põhimõtteid, märkab, analüüsib ja hindab inimtegevuse tagajärgi ning hindab ja arvestab inimtegevuses kasutatavate materjalide ohtlikkust;
- 3) kujundab erinevates loodusainetes õpitu põhjal seostatud maailmapildi, mõistab keemiliste nähtuste füüsilist olemust ning looduslike protsesside keemilist tagapõhja;
- 4) kasutab erinevaid keemiateabeallikaid, analüüsib kogutud teavet ja hindab seda kriitiliselt;
- 5) omandab põhikooli tasemele vastava loodusteadusliku ja tehnoloogiaalase kirjaoskuse, sh funktsionaalse kirjaoskuse keemias;
- 6) rakendab probleeme lahendades loodusteaduslikku meetodit ning langetab otsuseid, tuginedes teaduslikele, sotsiaalsetele, majanduslikele, eetilisele-moraalsetele seisukohtadele ja õigusaktidele;
- 7) tunneb keemiaga seotud elukutseid ning hindab keemiateadmisi ja -oskusi karjääri planeerides;
- 8) suhtub probleemide lahendamisse süsteemselt ja loovalt ning on motiveeritud elukestvaks õppeks.

Keemias omandavad õpilased teadmisi ainete omadustest ja oskusi keemilistes nähtustes orienteeruda ning suutlikkuse mõista eluslooduses ja inimtegevuses toimivate keemiliste protsesside seaduspärasusi. Õpilased õpivad mõistma keemiliste nähtuste füüsilist olemust, looduslike protsesside keemilist tagapõhja, seoseid ainete koostise ja ehituse ning ainete omaduste vahel. Arendatakse eksperimenteerimisoskust ja olmekeemia ohutu kasutamise oskusi.

II Lõiming ja läbivad teemad.

Keemial on kandev roll loodusteadusliku pädevuse kujundamisel.

Keemiat õppides areneb õpilastel lugemise, kirjutamise, teksti mõistmise ning suulise ja kirjaliku teksti loomise oskus ehk emakeelepädevus.

Matemaatikapädevuse kujunemist toetab keemia eelkõige uurimusliku õppe kaudu, arendades loovat ja kriitilist mõtlemist. Uurimuslikus õppes on oluline koht andmete analüüsil ja tõlgendamisel, tulemuste esitamisel tabelite, graafikute ja diagrammidena. Loodusnähtuste seoseid uurides rakendatakse matemaatilisi mudeleid.

Õppides mõistma looduse kui süsteemi funktsioneerimise lihtsamaid seaduspärasusi ning inimese ja tehnika mõju looduskeskkonnale, areneb õpilaste tehnoloogiline pädevus. Keemiateadmised loovad teoreetilise aluse, et mõista seoseid looduse, tehnika ja tehnoloogia

vahel. Tehnoloogilist pädevust arendatakse, kasutades õppes tehnoloogilisi, sh IKT vahendeid.

Kunstipädevuse kujunemist toetavad uurimistulemuste vormistamine, esitluste tegemine, näitustel käimine, looduse ilu väärtustamine õppekäikudel jms.

Õpilaste võõrkeeltepädevuse kujunemisele aitab kaasa erinevate võõrkeelsete teatmeallikate kasutamine, et leida vajalikku infot. Keemia kasutab võõrsõnu, mille algkeele tähendus on vaja teadvustada.

Keemial on kandev roll läbiva teema „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ elluviimisel.

Teema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“. Keemiaharidus on osa üldharidusest, mis on oluline õpilaste arengule. Keemias omandatud teadmised, oskused ja hoiakud lõimituna teistes õppeainetes omandatuga on aluseks sisemiselt motiveeritud elukestvate õppimisele. Keemiat õpetades kasvatatakse õpilaste teadlikkust karjäärivõimalustest ning vahendatakse neile teavet edasiõppimisvõimaluste kohta loodusteaduslikel erialadel.

Läbivat teemat „Teabekeskond“ käsitletakse seonduvalt eri infoallikatest teabe kogumise, teabe kriitilise hindamise ning kasutamisega.

Keemia toetab läbivat teemat „Tehnoloogia ja innovatsioon“ IKT rakendamise kaudu aineõpetuses.

Teema „Tervis ja ohutus“. Keemia õppimine aitab õpilastel mõista tervete eluviiside ja tervisliku toitumise tähtsust ning mõista keskkonna ja tervise seoseid. Teoreetilise aluse õigele tervisekäitumisele annavad eelkõige keemia. Keemia õppimine praktiliste tööde kaudu arendab õpilaste oskust rakendada ohutusnõudeid.

Teema „Väärtused ja kõlblus“. Keemia teadmiste ja oskuste alusel kujunevad elu ning elukeskkonna säilitamiseks vajalikud väärtushinnangud.

Läbiva teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ elluviimist toetab keemia eelkõige keskkonnateemade õpetamise kaudu. Kodanikuõiguste ja -kohustuse tunnetamine seostub keskkonnaküsimustega.

Läbiv teema „Kultuuriline identiteet“ lõimub keemia kaudu, mis moodustab teatud osa kultuurist, kuhu on oma panuse andnud ka Eestiga seotud loodusteadlased.

III Aine sisu.

1. Millega tegeleb keemia?

Õpitulemused

Õpilane:

1) võrdleb ja liigitab aineid füüsikaliste omaduste põhjal: sulamis- ja keemistemperatuur,

- tihedus, kõvadus, elektrijuhtivus, värvus jms (seostab varem loodusõpetuses õpituga);
- 2) põhjendab keemiliste reaktsioonide esilekutsumise ja kiirendamise võimalusi;
 - 3) järgib põhilisi ohutusnõudeid, kasutades kemikaale laboritöodes ja argielus, ning mõistab ohutusnõuete järgimise vajalikkust;
 - 4) tunneb tähtsamaid laborivahendeid (nt katseklaas, keeduklaas, kolb, mõõtesilinder, lehter, uhmer, portselankauss, piirituslamp, katseklaasihoidja, statiiv) ja kasutab neid praktilisi töid tehes õigesti;
 - 5) eristab lahuseid ja pihuseid, toob näiteid lahuste ning pihuste kohta looduses ja igapäevaelus;
 - 6) lahendab arvutusülesandeid, rakendades lahuse ja lahustunud aine massi ning lahuse massiprotsendi seost; põhjendab lahenduskäiku (seostab osa ja terviku suhtega).

Õppesisu

Keemia meie ümber. Ainete füüsikalised omadused (7. klassi loodusõpetuses õpitu rakendamine ainete omaduste uurimisel).

Keemilised reaktsioonid, reaktsioonide esilekutsumise ja kiirendamise võimalused.

Lahused ja pihused, pihuste alaliigid (vaht, aerosool, emulsioon, suspensioon), tarded.

Lahused ja pihused looduses ning igapäevaelus.

Lahuste protsendilise koostise arvutused (massi järgi).

Põhimõisted: kemikaal, lahusti, lahustunud aine, pihus, emulsioon, suspensioon, aerosool, vaht, tarre, lahuse massiprotsent.

Võimalikud praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Ainete füüsikaliste omaduste uurimine ja kirjeldamine (agregaatolek, sulamis- ja keemistemperatuur, tihedus vee suhtes, värvus jt).

2. Eri tüüpi pihuste valmistamine (suspensioon, emulsioon, vaht jms), nende omaduste uurimine.

2. Aatomiehitus, perioodilisustabel. Ainete ehitus

Õpitulemused

Õpilane:

1) selgitab aatomiehitust (seostab varem loodusõpetuses õpituga);

2) seostab omavahel tähtsamate keemiliste elementide nimetusi ja tähiseid (sümboleid) (~25, nt H, F, Cl, Br, I, O, S, N, P, C, Si, Na, K, Mg, Ca, Ba, Al, Sn, Pb, Fe, Cu, Zn, Ag, Au, Hg); loeb õigesti keemiliste elementide sümboleid aine valemis;

3) seostab keemilise elemendi asukohta perioodilisustabelis (A-rühmades) elemendi aatomi ehitusega (tuumalaeng ehk prootonite arv tuumas, elektronkihtide arv, väliskihi elektronide arv) ning koostab keemilise elemendi järjenumbril põhjal elemendi elektronskeemi (1.–4. perioodi A-rühmade elementidel);

4) eristab metallilisi ja mittemetallilisi keemilisi elemente ning põhjendab nende paiknemist perioodilisustabelis; toob näiteid metallide ja mittemetallide kasutamise kohta igapäevaelus;

5) eristab liht- ja liitaineid (keemilisi ühendeid), selgitab aine valemi põhjal aine koostist ning arvutab aine valemi põhjal tema molekulmassi (valem-massi);

6) eristab ioone neutraalsetest aatomitest ning selgitab ionide tekkimist ja iooni laengut;

7) eristab kovalentset ja ioonilist sidet ning selgitab nende erinevust;

8) eristab molekulaarseid (molekulidest koosnevaid) ja mittemolekulaarseid aineid ning toob nende kohta näiteid.

Õppesisu

Aatomi ehitus. Keemilised elemendid, nende tähised. Keemiliste elementide omaduste

perioodilisus, perioodilisustabel. Perioodilisustabeli seos aatomite elektronstruktuuriga: tuumalaeng, elektronkihtide arv, väliskihi elektronide arv (elektronskeemid). Keemiliste elementide metallilised ja mittemetallilised omadused, metallilised ja mittemetallilised elemendid perioodilisustabelis, metallid ja mittemetallid.

Liht- ja liitained (keemilised ühendid). Molekulid, aine valem. Ettekujutus keemilisest sidemest aatomite vahel molekulis (kovaalentside). Aatommass ja molekulmass (valemass).

Ioonide teke aatomitest, ioonide laengud. Aatomite ja ioonide erinevus. Ioonidest koosnevad ained (ioonised ained). Ettekujutus ioonilisest sidemest (tutvustavalt).

Molekulaarsed ja mittemolekulaarsed ained (metallide ja soolade näitel).

Põhimõisted: keemiline element, elemendi aatomnumber (järjenumber), väliskihi elektronide arv, perioodilisustabel, lihtaine, liitaine (keemiline ühend), aatommass, molekulmass (valemass), metall, mittemetall,ioon, katioon, anioon, kovaalentside, iooniline side, molekulaarne aine, mittemolekulaarne aine.

Võimalikud praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Internetist andmete otsimine keemiliste elementide kohta, nende võrdlemine ja süstematiseerimine.

2. Molekulimudelite koostamine ja uurimine.

3. Hapnik ja vesinik, nende tuntumaid ühendeid

Õpitulemused

Õpilane:

1) põhjendab hapniku rolli põlemisreaktsioonides ning eluslooduses (seostab varem loodusõpetuses ja bioloogias õpituga);

2) kirjeldab hapniku ja vesiniku põhilisi omadusi;

3) seostab gaasi (hapniku, vesiniku, süsinikdioksiidi jt) kogumiseks sobivaid võtteid vastava gaasi omadustega (gaasi tihedusega õhu suhtes ja lahustuvusega vees);

4) määrab aine valemi põhjal tema koostiselementide oksüdatsiooniastmeid ning koostab elemendi oksüdatsiooniastme alusel vastava oksidi valemi ja nimetuse;

5) koostab reaktsioonivõrrandeid tuntumate lihtainete (nt H₂, S, C, Na, Ca, Al jt) ühinemisreaktsioonide kohta hapnikuga ning toob näiteid igapäevaelus tuntumate oksiidide kohta (nt H₂O, SO₂, CO₂, SiO₂, CaO, Fe₂O₃);

6) põhjendab vee tähtsust, seostab vee iseloomulikke füüsikalisi omadusi (paisumine jäätudes, suur erisoojus ja aurustumissoojus) vee rolliga Maa kliima kujundajana (seostab varem loodusõpetuses ja geograafias õpituga);

7) eristab veesõbralikke (hüdrofiilseid) ja vett-tõrjuvaid (hüdrofoobseid) aineid ning toob nende kohta näiteid igapäevaelust.

Õppesisu

Hapnik, selle omadused ja roll põlemisreaktsioonides ning eluslooduses (hapnik kui oksüdeerija). Põlemisreaktsioonid, oksiidide teke. Oksüdatsiooniaste. Oksiidide nimetused ja valemite koostamine. Oksiidid igapäevaelus. Ühinemisreaktsioon. Lihtsamate põlemisreaktsioonide võrrandite koostamine ja tasakaalustamine.

Vesinik, selle füüsikalised omadused. Vesi, vee erilised omadused, vee tähtsus. Vesi lahustina. Vee toime ainetesse, märgumine (veesõbralikud ja vett-tõrjuvad ained).

Põhimõisted: põlemisreaktsioon, oksiid, oksüdeerija, oksüdeerumine, oksüdatsiooniaste, ühinemisreaktsioon, märgumine.

Võimalikud praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Hapniku saamine ja tõestamine, küünla põletamine kupli all.

2. Põlemisreaktsiooni kujutamine molekulimudelite abil.
3. CO₂ saamine ja kasutamine tule kustutamisel.
4. Vesiniku saamine ja puhtuse kontrollimine.

4. Happed ja alused – vastandlike omadustega ained

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) tunneb valemite järgi happeid, hüdroksiide (kui tuntumaid aluseid) ja soolaid ning koostab hüdroksiidide ja soolade nimetuste alusel nende valemite (ja vastupidi);
- 2) mõistab hapete ja aluste vastandlikkust (võimet teineteist neutraliseerida);
- 3) hindab lahuse happelisust, aluselisust või neutraalsust lahuse pH väärtuse alusel; määrab indikaatoriga keskkonda lahuses (neutraalne, happeline või aluseline);
- 4) toob näiteid tuntumate hapete, aluste ja soolade kasutamise kohta igapäevaelus;
- 5) järgib leeliste ja tugevate hapetega töötades ohutusnõudeid;
- 6) koostab ning tasakaalustab lihtsamate hapete ja aluste vaheliste reaktsioonide võrrandeid;
- 7) mõistab reaktsioonivõrrandite tasakaalustamise põhimõtet (keemilistes reaktsioonides elementide aatomite arv ei muutu).

Õppesisu

Happed, nende koostis. Tähtsamad happed. Ohutusnõuded tugevate hapete kasutamise korral. Hapete reageerimine alustega, neutralisatsioonireaktsioon. Hüdroksiidide (kui tuntumate aluste) koostis ja nimetused. Ohutusnõuded tugevaid aluseid (leelisi) kasutades. Lahuste pH-skaala, selle kasutamine ainete lahuste happelisust/aluselisust iseloomustades. Soolad, nende koostis ja nimetused. Happed, alused ja soolad igapäevaelus.

Põhimõisted: hape, alus, indikaator, neutralisatsioonireaktsioon, lahuste pH-skaala, sool. Võimalikud praktilised tööd ja IKT rakendamine
Hapete ja aluste kindlakstegemine indikaatoriga, neutralisatsioonireaktsiooni uurimine.

5. Anorgaaniliste ainete põhiklassid

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) seostab omavahel tähtsamate hapete ning happeanioonide valemite ja nimetusi (HCl, H₂SO₄, H₂SO₃, H₂S, HNO₃, H₃PO₄, H₂CO₃, H₂SiO₃);
- 2) analüüsib valemite põhjal hapete koostist, eristab hapnikhappeid ja hapnikuta happeid ning ühe- ja mitmeprootonilisi happeid;
- 3) eristab tugevaid ja nõrku happeid ning aluseid; seostab lahuse happelisi omadusi H⁺-ioonide ja aluselisi omadusi OH⁻-ioonide esinemisega lahuses;
- 4) kasutab aineklasside vahelisi seoseid ainetevahelisi reaktsioone põhjendades ja vastavaid reaktsioonivõrrandeid koostades (õpitud reaktsioonitüüpide piires: lihtaine + O₂, happeline oksiid + vesi, (tugevalt) aluseline oksiid + vesi, hape + metall, hape + alus, aluseline oksiid + hape, happeline oksiid + alus, hüdroksiidi lagunemine kuumutamisel); korraldab neid reaktsioone praktiliselt;
- 5) kasutab vajaliku info saamiseks lahustuvustabelit;
- 6) kirjeldab ja analüüsib mõnede tähtsamate anorgaaniliste ühendite (H₂O, CO, CO₂, SiO₂, CaO, HCl, H₂SO₄, NaOH, Ca(OH)₂, NaCl, Na₂CO₃, NaHCO₃, CaSO₄, CaCO₃ jt) peamisi omadusi ning selgitab nende ühendite kasutamist igapäevaelus;
- 7) analüüsib peamisi keemilise saaste allikaid ja saastumise tekkepõhjust, saastumisest

tingitud keskkonnaprobleeme (happesademed, raskmetallide ühendid, üleväetamine, osoonikihi lagunemine, kasvuhooneefekt) ja võimalikke keskkonna säästmise meetmeid.

Õppesisu

Oksiidid. Happelised ja aluselised oksiidid, nende reageerimine veega.

Happed. Hapete liigitamine (tugevad ja nõrgad happed, ühe- ja mitmeprootonihapped, hapnikhapped ja hapnikuta happed). Hapete keemilised omadused (reageerimine metallide, aluseliste oksiidide ja alustega). Happed argielus.

Alused. Aluste liigitamine (tugevad ja nõrgad alused, hästi lahustuvad ja rasklahustuvad alused) ning keemilised omadused (reageerimine happeliste oksiidide ja hapetega).

Hüdroksiidide koostis ja nimetused. Hüdroksiidide lagunemine kuumutamisel.

Lagunemisreaktsioonid.

Soolad. Soolade saamise võimalusi (õpitud reaktsioonitüüpide piires), lahustuvustabel.

Vesiniksoolad (söögisooda näitel). Seosed anorgaaniliste ainete põhiklasside vahel.

Anorgaanilised ühendid igapäevaelus. Vee karedus, väetised, ehitusmaterjalid.

Põhilised keemilise saaste allikad, keskkonnaprobleemid: happevihmad (happesademed), keskkonna saastumine raskmetallide ühenditega, veekogude saastumine, kasvuhoonegaasid, osoonikihi hõrenemine.

Põhimõisted: happeline oksiid, aluseline oksiid, tugev hape, nõrk hape, hapnikhape, tugev alus (leelis), nõrk alus, lagunemisreaktsioon, vee karedus, raskmetalliühendid.

Võimalikud praktilised tööd ja IKT rakendamine

1. Erinevate oksiidide ja vee vahelise reaktsiooni uurimine (nt CaO , MgO , $\text{SO}_2 + \text{H}_2\text{O}$).
2. Erinevate oksiidide ja hapete või aluste vaheliste reaktsioonide uurimine (nt $\text{CuO} + \text{H}_2\text{SO}_4$, $\text{CO}_2 + \text{NaOH}$).
3. Internetist andmete otsimine olmekemikaalide happelisuse/aluselisuse kohta, järelduste tegemine.
4. Erinevat tüüpi hapete ja aluste vaheliste reaktsioonide uurimine.
5. Rasklahustuva hüdroksiidi saamine; hüdroksiidi lagundamine kuumutamisel.
6. Lahuste elektrijuhtivuse võrdlemine.

IV Hindamine.

Hindamise eesmärk on eelkõige toetada õpilase arengut ja õpimotivatsiooni. Õpitulemusi hinnates lähtutakse Käru Põhikooli hindamisjuhendist. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletud õpitulemustele.

Uurimisoskusi hinnates pööratakse tähelepanu probleemide tuvastamisele, küsimuste ja hüpoteeside sõnastamisele, katse kavandamisele, andmete kogumisele ja esitamisele, andmete analüüsimisele ja tõlgendamisele, järelduste tegemisele ning selgituste pakkumisele. Samuti hinnatakse taustinfo kogumise, küsimuste sõnastamise, töövahendite käsitlemise, katse tegemise, mõõtmise, andmekogumise, täpsuse tagamise, ohutusnõuete järgimise, tabelite ja diagrammide analüüsi, järelduste tegemise ning tulemuste esitamise oskust. Hinnatakse oskust sõnastada probleeme ning aktiivset osalust aruteludes, oma arvamuse väljendamist ning põhjendamist. Õpitulemusi hinnatakse numbriliste hinnetega. Kui hindamisel kasutatakse punktiarvestust ja õpetaja ei ole andnud teada teisiti, koostatakse tööd nii, et hindegas "5" hinnatakse õpilast, kes on saanud 90-100% maksimaalsest võimalikust punktide arvust, hindegas "4" 75-89%, hindegas "3" 50-74%, hindegas "2" 20-49% ning hindegas "1" 0-19%.

Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema mitmekesised ja vastavuses õpitulemustega.

Õpilane peab teadma hindamise korda ja kriteeriume.

FÜÜSIKA

ÕPITULEMUSED

1. teab füüsikaliste nähtuste iseloomulikke tunnuseid, nähtuste ilmumise tingimusi, seost teiste nähtustega, nähtuste kasutamist praktikas;
2. teab füüsikamõisteid, sh füüsikalisi suurusi, nähtusi või omadusi, mida mõiste iseloomustab;
3. teab seoste sõnastust, seost väljendavat valemit, seose õigsust kinnitavaid katseid, seose kasutamist praktikas;
4. teab mudelite tunnuseid, mudeli ja tegelikkuse vahekorda, rakendusvaldkonda ja –piire;
5. teab mõõteriistade ja seadmete otstarvet, töötamispõhimõtet, kasutamise näiteid ja reegleid, ohutusnõudeid;
6. teab keskkonna- ja energiasäästu vajalikkust;
7. teab suuruste seoseid teiste füüsikaliste suurustega, mõõtühikuid, mõõtmisviise ja mõõtmisvahendeid;
8. oskab vaadelda nähtusi füüsika seisukohalt;
9. oskab kasutada mõisteid ja seoseid loodus- ja tehnikanähtuste kirjeldamisel, seletamisel ja ennustamisel;
10. oskab leida teatmeteostest füüsikateavet;
11. oskab lahendada arvutus- ja graafilisi ülesandeid, kasutades õpitud seoseid;
12. oskab kasutada füüsikaliste suuruste tabeleid;
13. oskab koostada skeemi järgi katseseadet;
14. oskab kasutada mõõteriistu;
15. oskab ohutult läbi viia lihtsamaid katseid;
16. oskab töödelda mõõtmistulemusi ja teha katsetulemuste põhjal järeldusi.

VALGUSÕPETUS

- Valgusallikas. (2)
- Valguse levimine: valguskiir, sirgjoonelise levimise seadus. (2, 3)
- Vari. (1, 2, 3, 8, 9)
- Valguse peegeldumine: langemis- ning peegeldumisnurk, mattpind, tasapeegel. (1, 2, 3, 11)
- Valguse murdumine: murdumisnurk, valguse murdumise seaduspärasus. (2, 3, 11)
- Lääts: kumerlääts, nõguslääts, fookus, fookuskaugus, läätselise optiline tugevus. (2, 3, 5, 11, 13, 14, 15)
- Kujutis: tõeline kujutis, näiv kujutis. (2, 11)
- Prillid. Silm. (5, 11)
- Valguse spekter. (8)

MEHAANIKA

- Kehade ja ainete omadused: mõõtmine, mass, tihedus. (15, 16)
- Ühikute eesliited: kilo-, detsi-, senti-, milli-. (11, 12)
- Mehaaniline liikumine: trajektoor, teepikkus, ühtlane liikumine, mitteühtlane liikumine, kiirus, keskmine kiirus. Punkti koordinaadid tasanditel (s, 0, t). (11, 12)
- Mehaaniline töö ja energia: töö, võimsus, energia, energia jäävuse seadus. (2, 3, 6, 11)
- Vastastikmõju seaduspärasus. (3)
- Võnkliikumine: võnkumine, amplituud, periood, sagedus. (2, 8, 11)

- Kehade vastastikmõju: rõhk, elastsusjõud, hõõrdejõud. (2, 11)
- Lihtmehhanismid. (2, 11)
- Ujumine: üleslükkejõud, ujumise seaduspärasus. (1, 3, 8, 14, 15, 16)
- Heli: heli, heli kiirus, võnkesageduse ja heli kõrguse seos. (3, 8)

KASUTATAV ÕPPEKIRJANDUS

- 1) Enn Pärtel Füüsiks õpik 8. kl
- 2) Enn Pärtel Füüsika töövihik 8. kl. 1 osa
- 3) E. Pärtel Füüsika töövihik 8. kl. 2. osa
- 4) e. pärtel. Füüsika kontrolltööd 8. klassile
- 5) Venda ja Erna Paju. füüsika ülesannete kogu põhikoolile
- 6) Ühiskonnaõpetuse ainekava**
- 7) 8. klass**
- 8) I. Ühiskond ja sotsiaalsed suhted**
- 9) 1. Meedia ja teave**
- 10) Õpitulemused**
- 11) Õpilane:
- 12) 1) orienteerub infokeskkonnas, suudab infot kriitiliselt hinnata ja kasutada;
- 13) 2) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid avalik arvamus, avalik elu, eraelu,
- 14) ajakirjandusvabadus, ajakirjanduseetika, autoriõigus, autorivastutus, reklaam ja
- 15) plagiaat;
- 16) 3) mõistab ajakirjanduses käsitletavaid probleeme; kasutab lihtsamaid
- 17) uurimismeetodeid probleemide kirjeldamiseks;
- 18) 4) tunneb ja austab autori õigusi ning vastutust; viitab ja tsiteerib nõuetekohaselt.
- 19) Õppesisu**
- 20) Ajakirjanduse roll ühiskonnas: informeerimine, tähelepanu juhtimine probleemidele,
- 21) avaliku arvamuse kujundamine, meelelahutus jne. Kommunikatsioonieetika, avaliku ja
- 22) eraelu piir; suhtlemiskultuur. Turunduskommunikatsioon, selle funktsioon ja liigid:
- 23) valimisreklaam, sotsiaalreklaam, kommertsreklaam jne. Meediamajanduse põhitõed
- (sisu
- 24) ja reklaami vahetamine, tulud ja kulud meedias). Autoriõigused ja -vastutus, teoste
- 25) kasutamine: viitamine, tsiteerimine, üles- ja allalaadimine. Plagieerimine. Teabe
- 26) tõlgendamine ja kriitiline analüüs; fakti ja arvamuse eristamine.
- 27) 2. Ühiskonna sotsiaalne struktuur**
- 28) Õpitulemused**
- 29) Õpilane:
- 30) 1) teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid sotsiaalsed erinevused, sotsiaalne
- 31) kihistumine, sotsiaalne sidusus, sotsiaalne tõrjutus, identiteet, mitmekultuurilisus;
- 32) 2) märkab erinevusi sotsiaalsete rühmade vahel ja mõistab nende põhjusi;
- 33) 3) väärtustab sotsiaalset õiglust ja sidusust;
- 34) 4) väärtustab soolist võrdõiguslikkust;
- 35) 5) mõistab kultuuride erinevusi ja oskab suhelda teiste kultuuride esindajatega.
- 36) Õppesisu**
- 37) Sotsiaalsed rühmad ühiskonnas: soolised, ealised, rahvuslikud, usulised, varanduslikud,

38) regionaalsed jm. Sotsiaalne kihistumine ja selle põhjused. Sotsiaalne sidusus.

Sotsiaalne

39) tõrjutus. Sotsiaalne õiglus ja võrdõiguslikkus. Solidaarsus. Väärtused ja identiteedid.

40) Mitmekultuuriline ühiskond ja selle võimalused ning probleemid.

41) 3. Ühiskonna institutsionaalne struktuur – avalik sektor, erasektor, kolmas sektor

42) Õpitulemused

43) Õpilane:

44) 1) teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid avalik sektor, riigiasutus, avalikõiguslik

45) asutus, erasektor, eraettevõtte, mittetulundussektor, sihtasutus;

46) 2) selgitab ühiskonna sektorite spetsiifikat ja rolli ühiskonnas;

47) 3) teab sotsiaalse ettevõtluse ja vabatahtliku töö võimalusi.

48) Õppesisu

49) Avalik sektor ja selle institutsioonid (riigiasutused, kohalik omavalitsus, avalik-õiguslikud

50) asutused). Erasektor kui kasumile suunatud sektor. Kolmas sektor kui mittetulundussektor.

51) Sihtasutused, heategevus, vabatahtlik töö, kodanikualgatused.

52) 4. Ühiskonnaliikmete õigused

53) Õpitulemused

54) Õpilane:

55) 1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid inimõigused, põhiõigused,

56) sotsiaalmajanduslikud õigused, poliitilised õigused, kultuurilised õigused;

57) 2) tunneb inimõigusi ja lastekaitse põhimõtteid, märkab nende rikkumist (sh

58) vägivald, kuritarvitamine, inimkaubandus jm); tunneb õiguste ja kohustuste,

59) vabaduse ja vastutuse seost;

60) 3) tunneb riske, oskab vältida ohtusid ja teab, kust otsida abi.

61) Õppesisu

62) Inimõigused meie igapäevaelus, riigi ja üksikisiku roll nende tagamisel. Põhiõigused;

63) sotsiaal-majanduslikud, poliitilised ja kultuurilised õigused. Lapse õigused, kohustused ja

64) vastutus. Lastekaitse rahvusvahelised probleemid. Inimkaubandus, tööorjus, seksuaalne

65) ekspluateerimine jm. UNICEFi tegevus.

66) II. Riik ja valitsemine

67) 1. Demokraatia

68) Õpitulemused

69) Õpilane:

70) 1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid demokraatia, autokraatia, totalitarism;

71) võimude lahusus ja tasakaal, õigusriik, kodanikuõigused, kodanikuvabadused,

72) kodanikuühiskond, kodanikualgatus;

73) 2) selgitab demokraatia põhimõtteid ning nende rakendamist riigivalitsemises;

74) 3) väärtustab demokraatlikke vabadusi ja tunneb demokraatlikus ühiskonnas

75) kehtivaid reegleid (nt pluralismi, kaasamist, vähemusega arvestamist, igäühe

76) võrdsust seaduse ees); käitub demokraatia põhimõtete järgi;

77) 4) oskab vahet teha demokraatial ja autokraatial, tunneb ja selgitab demokraatliku,

78) autoritaarse ja totalitaarse ühiskonna põhijooni ja annab neile hinnangu;

79) 5) selgitab õigusriigi toimimise põhimõtteid.

80) Õppesisu

81) Demokraatliku ja mittedemokraatliku ühiskonna erinevused. Demokraatliku valitsemise

82) põhijooned: võimuorganite valitavus ja aruandlus, võimude lahusus ja tasakaal. Õigusriik.

83) Kodanikuvabadused ja -õigused.

84) 2. Eesti valitsemiskord

85) Õpitulemused

86) Õpilane:

87) 1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid põhiseadus, põhiseaduslik

88) institutsioon, põhiseaduslikud õigused, seadusandlik võim, opositsioon, koalitsioon,

89) täidesaatev võim, president, õiguskantsler, riigikontroll, kohalik omavalitsus

90) (KOV), kohus, õigusakt; erakond, valimised, kodakondsus, kodanik, alaline elanik;

91) 2) tunneb ja oskab kasutada Eesti Vabariigi põhiseadust ning iseloomustab Eesti

92) riigi poliitilist ja halduskorraldust (kaart);

93) 3) mõistab seaduste järgimise vajadust ja seaduste eiramise tagajärgi ning teab,

94) kuhu oma õiguste kaitseks pöörduda. Oskab leida vajalikku õigusakti, kasutada

95) elektroonilist Riigi Teatajat (e-RT);

96) 4) suhtleb riigi- ja omavalitsusasutustega, sh riigi- ja omavalitsusasutuste portaale

97) kasutades;

98) 5) tunneb kodanikuõigusi ja -kohustusi; väärtustab Eesti Vabariigi ja Euroopa Liidu

99) kodakondsust;

100) 6) selgitab valimiste üldiseid põhimõtteid, kujundab oma põhjendatud seisukoha

101) valijana;

102) 7) teab peamisi rahvusvahelisi organisatsioone, mille liige Eesti on; nimetab Eesti

103) parlamendierakondi; teab Euroopa Liidu liikmesusest tulenevaid õigusi, võimalusi

104) ja kohustusi.

105)

106) Õppesisu

107) Põhiseadus. Põhiseaduslikud institutsioonid. Riigikogu koosseis ja ülesanded.

Valitsuse

108) moodustamine ja ülesanded. Vabariigi President. Kontrollorganid: õiguskantsler,

109) riigikontroll. Kohus. Kohalik omavalitsus. Õigussüsteem: Eesti kohtusüsteem.

Õigusaktide

110) kasutamine. Alaealiste õiguslik vastutus. Kodakondsus. Eesti kodakondsuse saamise

111) tingimused. Kodanikuõigused ja -kohustused. Euroopa Liidu liikmesriikide kodanikud,

112) kodakondsuseta isikud ning kolmandate riikide kodanikud, nende õigused ja kohustused

113) Eestis.

114) Erakonnad. Erakonna ülesanded demokraatlikus riigis. Eesti parlamendierakonnad.

115) Valimised. Valimiste üldine protseduur. Kandidaadid ehk valitavad ja hääletajad ehk

116) valijad; nende rollid. Valimiskampaania. Teadlik hääletamine. Eesti Euroopa Liidu

117) liikmena. Eesti rahvusvahelistes organisatsioonides.

118)

KEHALINE KASVATUS

8. klass

70 tundi

Õpetuse üldeesmärgid

- kujundada kehalist aktiivsust väärtustav õpilane
- omandab tervislikud eluviisid, teab et terveolek sõltub regulaarsest tegelemisest kehaliste harjutustega
- oskab sooritada kehalisi harjutusi ning näha liikumise ja liigutuste

ilu

- kujuneb isiksuseks läbi aususe ja spordieetika

Õppe-eesmärgid

- õpilane omandab motivatsiooni ja huvi kehaliseks liikumiseks ja teadmised iseseisvaks liikumisharrastuseks
- omandab oskuse teha koostööd, kontrollida emotsioone ja austada kaasõpilasi ja reegleid
- toetab kehalist ja motoorset arengut
- täiustab liigutusoskusi, kehatunnetust, saavutab liigutuste graatsilisuse ja kerguse
- arendab mitmekülgset oma kehalisi võimeid
- omandab oskuse sooritada kehalisi harjutusi ohutult, ohustamata teisi ja isennast
- arendab tahtemadusi, kujundab eetilisi (eeskätt spordieetika) ja esteetilisi tõekspidamisi
- täiendab oma andeid eriala treeninggruppides

Kasutatav õppevara

- pallid
korpallid, võrkpallid, topispallid, jalgpallid, tennispallid, pesapallid, viskepallid
- kindad ja kurikad
- teatepulgad, kuulid, tõkked, mõõdulindid, stopperid
- võimlemismatid, võimlemispingid, võimlemisrõngad, hüpitsad
- rööbaspuud, poom, võimlemiskang, kits, hobune
- kassetid, videod.

Kasutatav lisaõppekirjandus

- rahvusvahelistelt kehalise kasvatusseminaridelt ja muudelt kursustelt saadud materjalid
- “Teabeleht”

Õppemeetodid

- selgitus
- demonstratsioon õpetaja ja õpilase poolt
- matkivad harjutused
- rühmatöö, paaritöö, meeskonnas
- individuaaltöö
- individuaalne juhendamine
- vestlus
- vaatlus
- referaat

Tugiained, ainetevaheline integratsioon

- muusika - soojendusharjutused muusikaga, rütmiharjutused
- matemaatika – paremusjärjestuse selgitamisel punktide lugemine ja liitmine
- bioloogia – liikumine ja tegevus looduses aitab omandada uusi teadmisi ja kogemusi, kasvatab loodust hoidvat keskkonnateadlikku käitumist, õppida täitma hügieeninõudeid, õppida käituma ja sooritama kehalisi harjutusi kahjustamata end ja kaasõpilasi
- geograafia – osata liikuda maastikul arvutiõpe

Läbivad teemad

- turvalisus
- infotehnoloogia
- meedia
- keskkond ja säästev areng
- suutlikkus orienteeruda kultuuris

Õppesisu

1. Võimlemine

Põhiasendid ja liikumised

Pingutus ja lõdvestusharjutuste seosed. Käte – ja kere lainetused. Üldarendavad harjutused kõikidele lihasgruppidele. Oskussõnade kasutamine.

Rivi-ja korraharjutused

Jagunemine ja liitumine. Lahknemine ja ühinemine. Ristlemine.

Kõnni,- jooksu- ja hüplemisharjutused

Kujundliikumised. Iluvõimlemise elemendid ja vahendid.

Väljendusjooks.

Rakendusvõimlemine

Riistastiku kandmine ja paigaldamine - kits, hoolaud, hobune, võimlemispingid.

Tuletõrjevõte.

Ronimine, ripped.

Ronimine köiel. P ronimine köiel jalgade abita. Riplemine. Käte kõverdamine T ripplamangus ja rippes, P rippes ja toenglamangus.

Rööbaspuud T – eri kõrgusega ja P paralleelsed

T tireltõus hooga alumisele rööpale, toengust hooga taha mahahüpe.

Rippes vibutushooglemiselt käärgülehoog ühega käärrippesse alumisele rööpale, ripplamang, reisistest mahahüpe. Tagatoengust ettehool pöördega 90*ja 180* mahahüpe.

Rippkükist alumisel rööpal ühe jala hoo ja teise tõukega tireltõus ülemisele rööpale.

Hooglemine rippes.

P – küünarvarstoengust hoogtõus harkistesse, toengus hooglemiselt mahahüpe tahahool.

Toenghüpped

Käärgahüpe kitselt risti (80-100cm) käärgahüpe ja hobuselt käärgülehüpe. Harkhüpe hoojooksult üle risti ja piki kitse. Nurkhüpe külghoojooksult.

Kang

Kahejala tõukega tireltõus. Käärhõõr ette madalal kangil. Kõrgel kangil tireltõus rippes abistamisega.

Tasakaal

Poomil pöörded, erinevad liikumised ja kehaasendid. Tasakaaluharjutuste kombinatsioonid. Toengväljaasteseade pealehüpe. Toengnurkiste ühega. Pöördmahahüpe. Toengrõhtpõlvitusest poolspagaat.

Akrobaatika

Kaarsild. Sillast pööre toengrõhtpõlvitusse. Tempos rattad kõrvale. Uppistest tirel taha. Harkhüpe üle tirelit sooritava kaaslase. Kolmiktirel. Kätelseis. Hoojooksult hüppetirel.

Tantsuline liikumine

Põhivõimlemine ja liikumisimprovisatsioonid muusikaga. Oma koostatud aeroobika kava T ja soojendusvõimlemine P. Valsisamm pöördega. Rumba ja samba. Rock`n rolli põhisammud. Perekonnaavalss.

Iluvõimlemisharjutused palli ja rõngaga. Lihtsad kombinatsioonid vahenditega.

2. Kergejõustik

Jooks

Madallähe. Kordusjooksud 150 m lõikudel. Kurvisjooks. Ringteatejooks. Kestvusjooks 3,5-4 min. Stardid erinevaist lähteasendeist. Süstikjooks. Võistluseelne soojendus. 60m. Maastikujooks T – 500m ja P 1000 m. Tõkkejooks.

Hüpped

Kaugushüpe paigalt ja hoojooksult. Hoojooksu määramine kaugus ja kõrgushüppes. Kõrgushüpe - flopptehnika. Hüpe tulemusele vabas stiilis.

Kolmikhüppe tutvustamine.

Visked

Pallivise tehnikale ja kaugusele täishoolt. Kuulitõuge 1-2 kg topispallidega. Hoota ja hooga kuulitõuge. Teiste heitealade tutvustamine.

3. Sportmängud

Korvpall

Õpitud söödu ja põrgatamis harjutuste kinnistamine. Sööt kahe käega rinnaltliikumisel. Ühekäesööt liikumiselt. Mängija põhi ja kaitseasend. Peatus ja start põrgatamiselt.

Petteliigutused. Pöörded paigal. Palliga ja pallita mängija katmine. Kaitse ja ründetegevus. Mees-mehe kaitse. Ründe ja kaitsetegevus 1:1 ja 2:1. Mäng lihtsustatud reeglitega ja vahenditega.

Jalgpall

Palli vedamine takistuste vahel. Sööt kaaslasele ja löök väravale. Palli peatamine. Pallitehnika täiustamine . Mäng.

Võrkpall

Ülalt ja altsöödu täiustamine. Põhiasend ja liikumine põhiasendis. Pallingu õppimine ja erinevate pallingutega tutvumine. Pallingu vastuvõtt. Söödumäng 2:2 ja 3:3 üle võrgu. Ründelöögiga tutvumine. Võrkpalli lihtsustatud mänguvariandid. Võrkpallimäärustik.

Muud sportmängud

Pesapall – erinevad variandid kurika ja palliga, kinnastega ja ilma. Pesapall Rootsi moodi. Pesade kinnipanek.

Saalibändy - palli vedamine ja löök. Ohutustehnika kepiga mängimisel. Mängureeglid.

Tutvumine sulgpalli, minitennise ja indicaga ja nende võistlusmäärustikuga.

Liikumismängud

Lihtsustatud reeglite ja erinevate vahenditega mängude kasutamine põhi pallimängude õppimiseks.

4. Suusatamine

Paaristõukeline ühesammuline ja sammuta ja kahesammuline sõiduviis. Uisusamm.

Sahkpööre. Pidurdus laskumisel. Poolsahk paralleelpööre. Triivpidurdus. Sõit maastikul erinevate sõiduviisidega 3-4 km.

Praktiline tegevus

- koolis rühmade vaheline spartakiaad, mis sisaldab 10-11 spordivõistlust või spordipäeva – jalgpall, võrkpall, korvpall, saalibändy, sisekergejõustik, teatevõistlused, talispordipäev, kergejõustik, pesapall, jüriööjooks jne.

- anda võimalus osaleda klassivälises sportlikus tegevuses ja suunata treeninggruppidesse
- osaleda maakonna poolt korraldatatud võistlustel
- kohtumised tuntud sportlastega
- spordiürituste, spordimuuseumi külastamine

Õpitulemused

8. klassi lõpetaja teab

- õpitud spordialade oskussõnu
- ohutus ja hügieeninõudeid
- ausa mängu põhimõtteid
- olümpiamängudest ja parimatest sportlastest

8. klassi lõpetaja oskab

- riietuda vastavalt ilmastikule ja olukorrale
- tõsta, kanda ja paigaldada spordivahendeid
- täita ohutusnõudeid suusatamises ja võimlemises
- õpetaja juhendamisel arendada oma kehalisi võimeid
- sooritada harjutusi muusika ja rütmi järgi, tantsida, tunneb laulu- ja tantsumänge
- sooritada erinevaid kõnni-, jooksu-, hüppe ja viskeharjutusi
- mängida liikumismänge ja lihtsustatud reeglitega sportmänge
- valida liikumiskiirust
- oskab hüpata hüpitsaga
- tunneb alade võistlusmäärustikke

8. klassi lõpetaja suudab

- joosta rahulikus tempos 4 - 5 km
- suusatada erineval maastikul 3 - 4 km
- hüpata hüpitsaga sulghüppeid 1-2 min. jooksul
- läbida Cooperi testi

Kontroll ja hindamine

- osavõtt tundidest ja hügieeninõuetest kinnipidamine
(Jälgitakse veerandi jooksul ja hinnatakse ühe arvestusliku hindena)

- aktiivsus harjutuste sooritamisel, liikumismängudes ja pallimängudes mängureeglite tunnistamine (hinnatakse protsessi hinnetega ja saadakse üks arvestuslik hinne veerandis)
- jõuharjutused (kehalised katsed)
 - sulghüpped hüpitsaga
 - tõus istesse
 - käte jõuharjutus
 - süstikjooks
 - Cooperi test

Sooritatakse 1- 4 korda õppeaastas (vastavalt testile). Hinnatakse protsessihinnetena ja saadakse 2 arvestuslikku hinnet veerandis.

Lähtematerjaliks eurotestid ja kehalised katsed. Lähtutakse omaealiste vabariigi tulemustest ja õpilase individuaalsest arengust
- kergejõustikualad
 - 60 m jooks
 - kaugushüpe
 - pallivise
 - kõrgushüpe
 - krossijooks 500 m T ja 1000m P

Jooksud, hüpped ja visked – 1-2 protsessihinnet ja I ja IV veerandis üks arvestuslik hinne

- suusatamisviiside tehnika
- võimlemise ja erinevate pallimängude kontrollharjutused

KIRJANDUS

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU JA -TEGEVUSED
---------------------	-------------------------------

<p>Lugemine</p> <ul style="list-style-type: none"> • On läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost (raamatut); • loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist; • tutvustab loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit ning võrdleb teost mõne teise teosega; 	<p>Lugemine</p> <p>Erinevate lugemistehnikate valdamine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine.</p> <p>Uuivipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine.</p> <p>Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele.</p> <p>Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.</p>
<p>Jutustamine</p> <ul style="list-style-type: none"> • jutustab kokkuvõtvalt loetud teosest, järgides teksti sisu ja kompositsiooni; 	<p>Jutustamine</p> <p>Uuivo jutustamine: jutustades tegevuse aja ja koha muutmine, uute tegelaste ja sündmuste ja/või erinevat liiki lõppude lisamine,</p> <p>Uuivo vaatepunktist jutustamine, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi.</p> <p>Uuivo teose lugemise ajal ja/või järel tekkinud kujutluspildist jutustamine.</p>
<p>Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine</p>	<p>Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine</p> <p><i>teose mõistmist toetavad tegevused</i></p>

Teose/loo kui terviku mõistmist toetavad tegevused

- vastab teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele;
- kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ja tsitaate;
- kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määratleb teose olulisemad sündmused, arutleb põhjus-tagajärg-seoste üle;
- kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste omavahelisi suhteid, võrdleb ja hindab tegelasi, lähtudes humanistlikest ja demokraatlikest väärtustest;
- arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust;
- leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema, probleemi ja peamõtte, kirjutab teksti põhjal kokkuvõtte;
- otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse;

Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, analüüsi- ja hindamisküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnadega või oma arvamusega, toetumata tekstile.

Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Kokkuvõtte kirjutamine.

Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ja sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ja valiku põhjendamine. Probleemi olemuse-põhjuse-tagajärje-lahenduse seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine.

tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.

Teose/loo kui terviku mõistmine

Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Muutuv ja muutumatu tegelane. Teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega, ümbritseva maailmaga. Tegelase sisekonflikti äratundmine.

Tegelastevahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine, suhete analüüs. Tegelaste tegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste analüüsimine. Tegelasrühmadevaheline konflikt ja konflikti gradatsioon.

	<p>Erinevate teoste peategelaste võrdlemine.</p> <p>Kirjanduse tüüptegelasi.</p> <p>Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljöö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine.</p> <p>Sündmuste põhjus-tagajärg-seoste leidmine.</p> <p>Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatu seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest.</p> <p>tekstist filmilike episoodide leidmine. Filmi ja kirjandusteose võrdlemine.</p>
<p><u>Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, võrdlusi ja algriimi; • selgitab õpitud vanasõnade ja kõnekäändude kujundlikkust ja tähendust; • mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele, kogemustele ja väärtustele tuginedes; 	<p><u>Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine</u></p> <p>Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduste seletamine. Võrdlus ja metafoor kõnekäändudes. Mõttekorduste leidmine regilaulust. Rahvalaulu elementide leidmine autoriluulest.</p> <p>Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse, retoorilise küsimuse ja hüüatuse tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine. Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine.</p> <p>Luuleteksti tõlgendamine. Teose stiililise eripära kirjeldamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.</p>

<p><u>Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ● seletab oma sõnadega eepika, lüürika ja draamatika, romaani, ja novelli, haiku ja vabavärsi ning tragöödia olemust; 	<p><u>Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine</u></p> <p>Müüdi tunnused. Tänapäeva folkloor ehk poploor.</p> <p>Teksti kompositsioonelemendid: sissejuhatus, sõlmitus, teema arendus, kulminatsioon, lõpplahendus.</p> <p>Muutuv ja muutumatu tegelane.</p> <p>Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika, draamatika tunnused. Romaani (erinevad liigid) ja novelli tunnused.</p> <p>Ulme- ja detektiivromaanide tunnused.</p> <p>Reisikirja olemus.</p> <p>Luule vorm: värss, stroof. Oodi, haiku ja vabavärsilise luule tunnused. Motiivi olemus.</p> <p>Tragöödia tunnused. Draamatika mõisted: monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark, repliik. Intriigi olemus.</p> <p>Kirjandusteose dramatiseering. Lavastus ja selle valmimine.</p> <p>Filmikunsti väljendusvahendid: pilt ja sõna, kaader filmis. Kirjandusteose ekraniseering.</p>
<p>Esitamine</p> <ul style="list-style-type: none"> ● esitab peast luule- või draamateksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust; 	<p>Esitamine</p> <p>Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?).</p>

<ul style="list-style-type: none"> • koostab ja esitab kirjandusteost tutvustava ettekande; 	<p>Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus; esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse valimine; korrektne kehahoid, hingamine ja diktsioon. Silmside hoidmine kuulaja-vaatajaga. Miimika ja žestikulatsiooni jälgimine.</p> <p>Luuleteksti esitamine peast.</p> <p>Draamateksti esitamine ositi. Instseneeringu esitamine.</p> <p>Kirjandusteost tutvustava ettekande koostamine ja esitamine.</p>
<p>Omalooming</p> <ul style="list-style-type: none"> • kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljöö kirjeldus) või jutustava (muinasjutu või muistendi) teksti; • kirjutab kirjandusteose põhjal arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete ja oma arvamuse abil ning jälgides teksti sisu arusaadavust, stiili sobivust, korrektset vormistust ja õigekirja. 	<p>malooming</p> <p>Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid: ulme- või detektiivjutu, haiku või vabavärsilise luuletuse, näidendi, proosa- või luuleteksti dramatiseeringu,</p> <p>tegelase monoloogi, tegelase eluloo, tegelase seletuskirja,</p> <p>muudetud žanris teksti (nt luuletuse põhjal kuulutuse, uudisest jutustuse), lisatud repliikidega teksti, mina-vormis loo, detailide abil laiendatud loo, võrdluste- ja metafooriderikka teksti,</p> <p>loo ühest ja samast sündmusest traagilises ja koomilises võtmes, kirja teose autorile, teostest valitud ja kommenteeritud tsitaatide kogumiku, tsitaadi (moto) alusel kirjandi, või muud sellist.</p> <p>Omaloomingulised tööd (nt teemamapid) tänapäeva kultuurinähtuste ja kultuurilooliste isikute kohta.</p>

